

PRZEMYSŁOWIEC

E. DĄBROWA

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

Fabryka przyrządów ogrzewania centraln. i Biuro konstrukcyjno-techniczne

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Magistrat Król. stoł. miasta Krakowa Ł. 76.770/903 III.

Adres: Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr. 85. (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociągi i Kanalizacje. ❁ Ogrzewania centralne i Wentylacje. ❁ Urządzenia gazowe.

Firma wykonała w ciągu **jedenastu lat** działalności około 1000 instalacji.

65

Fabryka Maszyn i Odlewnia

2

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

6

Lwów-Podzamcze ul. Św. Marcina 11.

Adres dla telegramów: SRENIWA-LWÓW.— Telefon 559. — Konto poczt. Kasy Oszczęd. 867201.

Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

1. Urządzenia, rekonstrukcje i reperacje gorzelń, browarów, młynów, tartaków, cegielń i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotlarskie.
3. Jako specjalność: transmisje o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możność zadowolnić najostrzejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych.

57

ORENSTEIN i KOPPEL

Fabryki kolei wąskotorowych i lokomotyw

BIURO:

Lwów

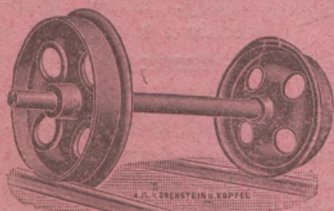
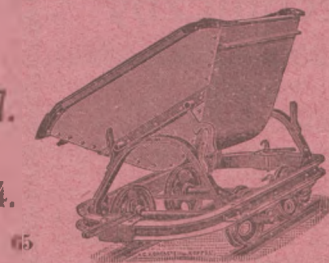
Składy:

ul. Grodecka 127.

Pasaż Mikolascha

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, Splaty amortyzacyjne. parowego i elektrycznego. Splaty amortyzacyjne.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagiey ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletnie urządzone koleje. Roboty przedwstępne, trasowanie.

Patenty

na wynalazki

4 wyjednywa 15

Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe

Petersburg, Wozniesieńskijski prospekt 3.

135

Poszukuje się wody o sile 30—40 koni w pobliżu stacji kolejowej.

Blizsza wiadomość w Administracji Przemysłowca.

Wilgoć i grzyb

najsilniejsze wyniszczą w zupełności

GLAZURYNA.

Osuszenie kościołów, pałaców i mieszkań wykonuje się od szeregu lat z najlepszym skutkiem i gwarancją.

Płyty słomiane niepalne

jako ochrona ścian od zimna i ściany działowe.

Zgłoszenia:

Biuro fabryki „GLAZURYNY“

Lwów, Łyczakowska 22.

Przesyłki próbne (grzyb) 6 i (wilgoć) 5.

Przegląd - Techniczny

Tygodnik poświęcony sprawom techniki i przemysłu.

Adres Redakcyi i Administracji: Warszawa, Włodzimirska 3.

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub., półrocz. 5 rub., kwartalnie 2-50 rub.; z przesyłką rocz. 12 —, półrocz. 6 —, kwart. 3 — Numer pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEŃ:

Jednorazowo za całą stronę rb. 13, za półstr. 8 —, za ćwierć str. 4 —, za jedną ósmą 2-50, za jedną szesnastą rub. 1-50.

7

Sokolnicki & Wiśniewski

15

Biuro elektrotechniczne

Lwów, Akademicka 18. Kraków, pl. Maryacki 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Pierwszy zakład kraj. dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych

WŁASNE WARSZTATY ELEKTROMECHANICZNE.

Składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacji elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wytwarzania energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach rolnych. — Większość znacniejszych urządzeń elektrycznych w Galicji od roku 1903 wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

65

Wodociągi

dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych

8

buduje

5

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW

65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów i kanalizacji“.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne instalacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, kłozety, łożenki od najprostszyszych do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materyał doborowy. — Wykonanie wzorowe. — Ceny umiarkowane.

Kolejki wązkotorowe

do eksploatacyi lasu i torfu, dla cegielni, tartaków, cukrowni, gospodarstw rolnych, przedsiębiorców budowlanych i t. p.

9

dostarcza i urządza

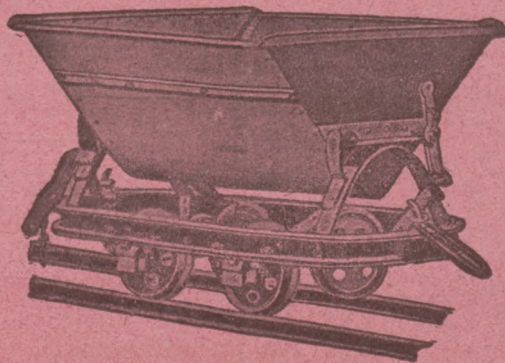
24

E. Giełdziński, Lwów

ul. Jagiellońska 1. 3. (w gmachu wiedeńskiego Banku Związków.)

Kupno i najem.

Lokomotywy, szyny, tory przenośne i stałe, wózki rozmaitej konstrukcyi, tarcze obrotowe, rozjazdy, złożenia osiowe, koła, łożyska, śruby, lasze, gwoździe i t. p.

Wynajmuje koleje kompl. urządzone. Katalogi, kosztorysy i rysunki na żądanie darmo i opłatnie. Nowy i używany materyał, jakoteż części zapasowe zawsze na składzie. Specyalny oddział dla maszyn i kłozetów torfowych.

75/2

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze przez rok cały za jeden wiersz 5 kor., półr. 3 kor.

Aparaty piwne: (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Asfalt: asfalta dachowa, płyty izolacyjne asfaltowe, Skrzypiec i Sp., Tarnów 2. Emil Kuźnicki, Oświęcim, Papa dachowa (płyty izolacyjne asfaltowe). Giovanni Zuliani i Syn, Lwów. Spółka kraj. budowniczych, Lwów. Sosnowski & Zacharyewicz, Lwów. Krajowa fabryka papy dachowej i produktów terowych, Sina Kurtz, Chrzanów. H. et A. Lorie, Kraków.

Artykuły techniczne: Stanisław Grünberg i Ska, Kraków Rynek 21. (Skład artykułów technicznych, elektrotechnicznych oraz krajowych wyrobów metalowych.)

Budowlane roboty: Z. Gościcki, Lwów, Kopernika 17. (wyroby metalowe kąpielowe).

Broń: W. Szadkowski i S. Kopczyński, Lwów, pl. Bernardyński 1. 3.

Browary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą Zygmunta Marsa i Braci w Limanowej.

Bielizna męska, damska, dla chłopców, dziewcząt i niemowląt — Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Carbolineum: Emil Kuźnicki, Oświęcim, (Kryształ najlepsza pasowłoka dla dachów pawych). H. et A. Lorie, Kraków.

Cement portlandzki: B. Liban i Sp., Podgórze-Bonarka. Golezowska fabryka portland cementu (Roman cement i wapno skaliste)

Cement drzewny: (Holzzement) Emil Kuźnicki, Oświęcim. H. et A. Lorie, Kraków.

Cementowe wyroby: Giovanni Zuliani i Syn, Lwów. H. et A. Lorie, Kraków.

Chirurgiczne opatrunki: Fabr. „Tlen“, Lwów.

Cukry: Cukiernia Ferdynanda Theuera, Lwów, plac Halicki 12

Cukierki, bonbony, czekolada, kakao, pierniki, biszkopty i ciasta wszelkiego rodzaju wyrabia Parowa fabryka cukrów i pierników Brandstätter i Ska we Lwowie.

Cykorya: I. Bar. Romaszkan, Horodenka.

Drut drzewny: Na zapalki i pudełka. Fabryka w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa.

Elektrotechnika: Tranda Witold, Przemysł. Domiczek Karol, (Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów). E. Hausmann Lwów, Pasaż Hausmana. Telefon 303.

Farbiarnia: Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna Langier i Ska, Lwów.

Fajanse: Fabryka w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

Gorzelniane urządzenia: Bracia Bartik, Tarnów.

Gwoździe Sułkowskie do szyn: E. Giełdziński, fabryka kolejek wążkotorowych. Lwów, Jagiellońska 3. Patrz inserat str. 2.

Harmonium: Pierwszy jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego (sawkowego), Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie i wentylacja, dalej łaźnie mechaniczne, pralnie i suszarnie) Inż. Leonard Nitsch i Sp., Kraków.

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, Julian Tokar, Kraków (Radziwiłłowska).

Chylewski, Hruby i Ska, dawniej Wł. Niemeksza. Lwów, Kopernika 15 a. Bracia Bartik, Tarnów.

A. Löw i Ska Lwów, Kollataja (patrz anons).

Introligatorskie wyroby artystyczne: S. Astandt, Lwów, ul. Słoneczna 7.

Kamień sztuczny: Fabryka kamienia sztucznego, Lwów.

Kamieniarskie wyroby: Trembowla gmina miasta.

Kamieniołomy: Trembowla gm. miasta.

Konserwy z jarzyn i owoców. Fabryka parowa w Lubiczy Królewskiej M. Parnasa. Ogród handlowy.

Konserwy mięsne: Aleksander Sliżyński, Lisko.

Konfitury: (sorbety, woda kolońska) M. Gozdawa-Czekońska, Czortków.

Konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Koronki i hafty: Krzyżanowska Aniela, Oświęcim.

Koldry Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Kotły parowe: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Korki i smołki: Z. Blaustein, Lwów, Kazimierzowska 17.

Lampy: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów, patent. naftowe światło żarowe.

Likier i rozolisy: Fabryka likierów i rumu (rafinerya spirytusu) K. Hr. Drohojowskiego w Bolanowicach.

Dawid i Józef Waloscy w Stryju (rafinerya spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powrozy: Towarzystwo powroźnicze w Radymnie:

a) dla przemysłu fabrycznego pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni.

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielizny i rebsznury do stołów.

c) dla gospodarstwa rolnego: postronki, lejce, szleje, kantary i tp.

d) dla myślistwa i rybolowstwa: sieci do polowania, włoki, wicięrze.

Marynaty: F. Jachzel, Biała (wyrób sardynek, moskale).

Maszyny: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Kotły parowe. Browary, Młyny, Tarkaki, Motory ropne, gazowe.

E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

MOTORY WYBUCHOWE, budowa młynów i urządzeń przemysłowych

Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Maszyny i narzędzia rolnicze: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Marek Feuerstein, Lwów, ul. Grodecka 1. 51.

Młyny: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Bracia Bartik, Tarnów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14 a. (młyny motorowe, motory i lokomobile).

Mebelowe roboty: Eisenbart Teodor, Lwów (zakop.). Towarzystwo stolarzy w Kalwarii Zebrzydowskiej (skład komis. w Krakowie).

Mlechy: Marek Feuerstein, Lwów, Grodecka 51. (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: Miód patoka, miód pitny, wosk, narzędzia i przybory pszczelarskie Spółka pszczelarska w Brzeżanach.

Metalowe wyroby: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Mydło jądre: Pierwsza galicyjska parowa fabryka mydła Szymon Munk Żywiec.

Naczynia emalowane: Pierwsza gal. fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębni.

Odlownie i konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Jan Wehrstein Stryj, fabryka kujnej leizny (Tempergus).

Bracia Bartik, Tarnów.

W. Podhorodecki i Ska, ul. Polna 51. (wszelkie odlewy ze stali, żelaza i metalu, leizna kowalna — Tempergus).

Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphiego i Ski w Trzebinie.

Fabryka Ks. A. Lubomirskiego, Lwów, Marcina 1. 11.

Bochenkiewicz Rafał, Gorlice wyrabia wszelkie odlewy maszynowe i budowlane.

Odlewy metalowe: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Ogrodzenia siatkowe altany, werandy, i poręcze drogowe z rur stalowych jako nowość, praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmanith Nowy Sącz.

Olowane wyroby, plomby, płyty etc. Stanisław i Stefan Drzewiccy w Przemysłu ul. Węgierska 60.

Olówki: Majewski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium: Wyrób organów kościelnych i harmonium, Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Osuszanie murów: F. Mossoczy, Lwów Łyczakowska 22.

Grabowski, budown. Kraków, Gołębia 14. (sposobem patent. bez płam, kanalizacje budynków, izolacje murów)

Pasy maszynowe: (fabryka) Seweryn. Patzan, Żywiec.

Pieca kaflowe: P. Swistek, Przemysł, Lipowa. — Julia Duda, Jarosław. (Fabryka).

Piecze: A. Garfunkel, Lwów, ul. Karola Ludwika 2.

Pilniki: Jan Sadel, Kraków, plac Matki 4. — Bracia Bartik, Tarnów.

Powozy: Siwiński Wład., Stanisławów.

Pończoszkarskie wyroby: Bobrowska w Jaremczu.

Płótna Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pościele Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Prasy olejne, pompy wodne (fabryka) J. Friedmann, Stryj.

Pompy: (studnie) E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków.

Przyrządy gimnastyczne: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Rękawiczki i bandaże: L. Kozub, Drohobycz, Rynek 30.

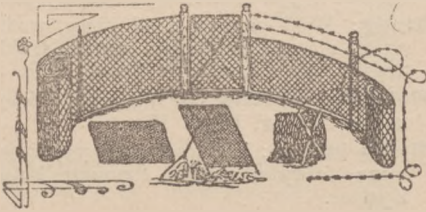
Rzeźbiarskie wyroby z drzewa: Tadeusz Sokulski Lwów, Łyczakowska 54, (ołtarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłotnicze, ozdobne, odnawianie).

Siatki żelazne ogrodzenia siatkowe altany, werandy i poręcze drogowe z rur stalowych, jako nowośći praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmanith Nowy Sącz.

Sikawki: Bracia Bartik, Tarnów.

Slusarskie wyroby: Spadkobiercy J. Górniaka w Przemyśle.

Siatki żelazne, meble i konstrukcje schodów żelaznych, wykonuje fabryka Józefa Goreckiego, Kraków.

Słomiane maty i materace: Fabryka „Hygiea“ J. Wojciechowski p. Kolomyja

Smary: fabryka „BLASK“ JASŁO.

Story do okien płóciennę, patyczkowe i deszczułkowe Władysław Adamski, Lwów, Sobieskiego 4.

Studnie: Bracia Bartik, Tarnów.

Inż. Leonard Nitsch i Ska Kraków. Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Wiercenia studzien, ustawiania pomp.

Światło: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Patent. naftowe światło żarowe, gaz powietrzny, motory ropne do oświetlenia elektrycznego.

Tablice emaliowane z napisem wszelkiego rodzaju wykonuje Pierwsza galicyjska fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębni.

Tapety: W. Adamski, Lwów.

Tartaki: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów.

Tkackie wyroby: Jan Kopciński, Kęty, (sukna i koce).

Michał Mięśowicz Korczyzna obok Krosna. Tkalnia płócien i skład wysyłkowy (wyroby z najlepszego przędzy). Marcin Brzęk, Błażowa, wyrób lnianych i bawełnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna krajowego serdaki, guńki w Jaremczu.

Tow. tkackie w Glinianach.

Transmisje: W. Podhorodecki i Ska, Lwów, Polna 51. (wały transmisyjne, łożyska, sprzęgacze, koła pasowe i zębate i t. p.)

Tutki: K. Primus, Lwów.

Urządzenia mechaniczne cegielni i fabryk dachówek Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Wasiliny: Jan Michnik, Bochnia (oleje maszynowe).

Wody mineralne: Rząca i Chmurski, Kraków.

Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne S. Wilczyński, Lwów, Trybunalska 6.

Witraże i mozaiki szklane W. Ekielski i A. Tuch. Kraków, Wolska 31.

Zabawki klockowe (fabryka) Z. Janikowski. Kraków, Garbarska 5.

Zegary wieżowe najnowsz. konstrukcji i w różnych wielkościach M. Mięśowicza w Krośnie.

OGŁOSZENIA

Starszy człowiek władający dobrze i biegle językiem polskim i niemieckim poszukuje zajęcia korespondenta, buchaltera za miernem wynagrodzeniem. Wiadomość pod K. do Redakcji „Przemysłowca“.

„Architekt“

miesięcznik poświęcony architekturze, budownictwu i przemysłowi artystycznemu

wychodzi w Krakowie raz na miesiąc, w zeszytach ozdobionych licznymi ilustracjami i tablicami rysunkowymi.

Przedpłata rocznie 20 K., 10 rb., 20 m., lub 30 fr. — Pojedynczy zeszyt 2 K., 1 rb., 2 m., lub 3 fr.

Dla członków polskich Towarzystw technicznych o 20% taniej.

Kraków, ul. Zgoda 1.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37

pod firmą

14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek. Krak. polecone przez toż Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilińskiej, Gieszhüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg, Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład

65

we Lwowie w aptecę J. Wiewiórskiego ul. Halicka 5.

Pismo - - - dla młodzieży

Wieczory Rodzinne

Tyg. ilustr. dla młodzieży

pod kier. literac. Ig. Balińskiego i p. Bukowieckiej.

Dwa pisma łącznie: 1. dla starszej młodzieży, 2. dla dzieci do lat 12. Osobny dodatek książkowy co miesiąc.

Treść: Obrazy z piśmiennictwa i historii polskiej. Artykuły z nauk przyrodniczych, powieści, podróże. Dział dla panienek. Ze szkół uczelni. Konkursa. Rebusy. Zadania itd. W r. 1906 drukują: „Czternastoletni wojownik z r. 1806“. „Wśród Łotyszów“, J. Verne'a. „Historia ludu wiejskiego“. — „Kurs ekonomii politycznej“.

W Warszawie kwart. rb. 1., pczętą rb. 1'25. W Austrii rocznie koron 13. W Niemczech marek 12.

Warszawa, Mazowiecka 10.

Amoniak chemicznie czysty

(Liquor ammon. caust. purris.)

o ciężarze gatunkowym 0'96 0'96 (Ph. VII.) i 0'910 (24° B.) — wyrabia

35

Gazownia Miejska we Lwowie.

Cennik na żądanie.

65

PERWSZY ZAKŁAD
FOTO-CHIMIGRAFICZNY
E. TRZEMESKIEGO
we LWOWIE
ul. Trzeciego Maja 7.
WYKONUJE:
FOTODRUKI, KLISZE
CYKLOGRAFICZNE
MIEDZIOTYPY
(AUTOTYPY)
do celów ilustracyjnych
DZIEŁ NAUKOWYCH
i POWIEŚCIOWYCH
Inknoty do cenników
FABRYCZNYCH PRZEMYSŁOWYCH
i HANDLOWYCH.

ZALOŻONY 1868

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wychodzi w każdą sobotę rano.

Prenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—, W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—, W KRÓLESTWIE POI SKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka I. 26.
Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust. — Pomieszczenie FIRMY w rubryce „Co i gdzie wyrabia się w kraju?” za jeden wiersz na rok cały (52 razy) K 5'—, na pół roku K 3'—.

Prenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarnie oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA”, Lwów, przy ulicy Akademickiej I. 26.

PRZEDRUK JEDYNIENIE ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

TREŚĆ:

1. Miasta, mieszczaństwo a przemysł. — 2. Sprawy przemysłowe. Z najnowszych dzieł techniki (*Oskar Aszkenazy*) (c. d.) — 3. Sprawy techniczne. Technicy i ich zespolenie wśród rozwoju przemysłu Królestwa (*Inż. F. Kucharzewski*) (c. d.). — 4. Wynalazki i kursy. Farbiarstwo. — 5. Pouczenia i przepisy. O instytucjach finansowych. 6. Głosy z kraju. Nasze wieczory (c. d.). — 7. Przemysł artystyczny. Piękno w rzemiośle i sztuce stosowanej (c. d.). — 8. Esperanto. — 9. Kronika techniczno-przemysłowa. Najwyższy żar chemiczny. Miejska fabryka kompostu. Zużytkowanie azotu powietrza. Wyścigi na maszynach do pisania. 10. Nadesłane. 11. Korespondencje Redakcyi. 12. Z różnych dziedzin. O zrozumieniu dzieł sztuki (*Zygmunt Lempicki*).

Miasta, mieszczaństwo a przemysł.

II.

(Dzisiejszy stan miast — przewaga interesów agrarnych — średniowieczne poglądy — wrzekome popieranie przemysłu — ciężary miast — daty statystyczne o ekonomicznym upadku mieszczaństwa — 1½ miliarda zadłużenia Galicji — degeneracja ludności — harmonia interesów — przemysł jako konieczne „zło” — gospodarka miast galicyjskich a czeskich — pułapki celi, taryf, traktatów i premii — instytucje wrzekomo przemysłowe, popierają interesy wielkiej własności — dewastacja wywozowa — pół miliona morgów wyrębanych lasów — głosy postępowych agraryuszy o gospodarce na roli — polityczny wpływ miast a reprezentacje miejskie — obrona bankrutującej gospodarki rolnej przez posłów miast — szkodliwe złudzenia — desinfekcja atmosfery politycznej — powszechne głosowanie i ratusze miejskie — Gladstone — nowe życie).

(Ciąg dalszy.)

Dla miast jednak konieczną jest polityka przemysłowa, utrudniająca wywóz płodów surowych dla miast pilną jest sprawą obniżenie cen środków żywności — miasta winne zabierać donośny głos nie tylko w sprawach rozwoju przemysłowego kraju, publicznego wychowania, rozszerzenia zdobyczy wiedzy i kultury, ale przeprowadzać i akcyę, do tego celu zmierzona, energicznie i wytrwale. Miasta winne mieć wpływ wszędzie tam, gdzie idzie o ich dołę i powinny stawiać bezwzględnie w obronie postulatów koniecznych dla dobra mieszkańców.

Tam zaś, gdzie interes miast, interes przemysłu szerokich warstw ludności miejskiej napotyka opozycję

ze strony reprezentantów rolnictwa — jeśli ma stanąć kompromis — to umożliwiający normalny rozwój tych obu gałęzi gospodarstwa społecznego.

To jest celowa, świadoma gospodarka reprezentacji miast.

Daremnie jej szukać w dzisiejszych reprezentacjach miejskich!...

Instytucje stworzone dla obrony i ochrony przemysłu, dla poparcia produkcji przemysłowej, popadły w zupełną zależność i służbę dla interesów rolniczych.

Oto np. Izby handlowe i przemysłowe zaznaczają, iż w sprawach celi i taryf itp. przy traktatach handlowych potrzebny jest koniecznie kompromis postulatów rolnictwa i przemysłu a jednak dla przeprowadzenia tego są zupełnie bezsilne.

Nie ma żadnych kompromisów, porusza się wszelkie sprężyny w kraju i państwie dla interesów wielkiej własności, dla handlu i wywozu produktów rolniczych, płodów surowych, dla śrubowania cen najniezbędniejszych artykułów żywności ze szkodą dla rozwoju produkcji przemysłowej.

Tak szkodzi się rozwojowi miast i pogarsza stosunki materialne ludności miejskiej.

Czytamy np. (dosłownie) w pewnym sprawozdaniu, gdzie jest mowa o zasadniczej zmianie taryf na kolei północnej i o jej skutkach dla naszego kraju:

„Wyjdzie to na pożytek głównie wywozowi produktów gospodarstwa wiejskiego i lasowego, jaj, bydła, nierogacizny, drzewa itd. natomiast pewna liczba gałęzi

URZĄDZA i PROJEKTUJE wedle nowoczesnych wymagań budowy nowych jakoteż rekonstrukcyę starych młynów wszelkich systemów z pędem maszyn parowych, motorów i turbin wodnych. PRZYJMUJE dostawę kompl. urządzeń z pierwszorzędnych krajowych i zagranicznych fabryk, dla gorzelni, browarów, tartaków, fabryk krochmalu, syropu kartoflanego, drożdży, cegielni parowych, elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły, wodociągów i ogrzewania centralnych. SKŁAD motorów lokomobil do poruszania za pomocą gazu, benzyny, spirytusu, ropy naftowej, nafty i pary oraz aparaty do wytwarzania gazu z antracytu i koksu. Kasy ogniotrwałe.

Zaprzyśiężony
rzeczoznawca
c. k. Sądu
krajowego
we Lwowie.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów
Fabryka maszyn i kamieni francuskich
Leopold Hermann
BIURO TECHNICZNE.
Lwów, ul. Grodecka 14 a.

przemysłowych kraju naszego ucierpi, a to tem silniej, że zdolność ich do konkurencji z analogicznymi gałęziami przemysłu zachodniego jest wogóle słaba — należą tu: dachówki, wapno, gips, szkło, wyroby szklane, meble, maszyny i inne wyroby z żelaza“.

Przypuszczać należałoby mimowoli, że starał się o to jakiś syndykat rolniczy, organizacja leśników lub coś podobnego... Nie! — te starania poczyniła instytucja zorganizowana dla rozwoju przemysłu w kraju.

I rzecz znamienita...

W sprawozdaniu innem, poświęconem sprawom wywozu, ubolewa autor agraryusz, że tak znaczny jest wywóz ziemi, marglu, gliny, piasku, podczas gdy możnaby materiały te w kraju zużytkować dla produkcji cegieł, dachówek, wyrobów glinianych, szkła itd. (Wiadomości statystyczne tom XIX).

A więc obrońca interesów przemysłu czyni starania, uwieńczone pomyślnym rezultatem, z powodu którego ucierpią pewne gałęzie przemysłu a obrońca interesów rolniczych ubolewa, że wywozi się materiały surowe, zamiast go przerabiać w kraju.

Istna farsa obustronnej obludy, rozgrywająca się od szeregu lata, wyrosła na podatnym gruncie bierności i ciemnoty a może i... korupcyi zamożniejszego mieszczaństwa, któremu pachnie wieś i... jaśnie państwo!

A teraz przykład drugi: Oto nawozy sztuczne wolne są od cła, kwas potrzebny do fabrykacji obłożony jest wysokim cłem, wskutek czego produkcja nawozów sztucznych w kraju jest droga. Z tego wynika, że dla produkcji nawozów w kraju potrzebną by była fabryka kwasu siarkowego u nas i to fabryka, — mająca — wedle zdania rzeczoznawców — jak najpomyślniejsze warunki rozwoju.

I rzecz zabawna, podczas gdy znowu obrońca interesów rolniczych ubolewa nad faktem sprowadzania nawozów z Niemiec, gdyż możnaby je w kraju produkować (w r. 1899 sprowadzono nawozu z Niemiec 17.000 ton a 20.000 ton w r. 1900) — obrońca interesów przemysłowych poleca zniżenie cła na kwas siarkowy, a więc zniszczenie jedynej fabryki kwasu siarkowego, która utrzymuje się jeszcze w kraju.

Znamienną troską naszych instytucji „przemysłowych“ jest ułatwienie wywozu drzewa surowego, którego skutki dają się dotkliwie we znaki naszym warsztatom i fabrykom stolarskim. W kraju obfitującym w drzewo zmuszone są warsztaty stolarskie do sprowadzania materiału drzewnego z Węgier lub Bukowiny.

„Bo też starania o **zniżenie taryf dla wywozu drzewa** odniosły pożądany skutek“ — pisze pewna instytucja przemysłowa i uważa to za zasługę. Może więc agraryusz wobec tych „usiłowań przemysłowych“ pisać śmiało: „Żądanie utrudnienia wywozu przez zaprowadzenie cła od wywozowego drzewa surowego jest po prostu oburzające“. (Polityka handlowa Galicji — K. Paygert).

Jaką masę drzewa surowego wywozimy z kraju, wykazuje statystyka (Tom XIX/1):

Wywieziono w r.	1899	1900
	tysiący tonn	
Kraglaki i drzewo opałowe . . .	384	510
desek	183	215
Razem . .	567	725

Cyfry te jakkolwiek odnoszą się do Galicji i Bukowiny (albowiem kraj dotychczas nie zdobył się na

przewodzenie statystyki dla poznania własnego stanu eksportu i importu) dotyczą przeważnie Galicji.

Ponieważ handel wywozowy drzewem surowym znajduje takie ułatwienia i faktorstwo wrzekomych przemysłowców — nie dziw, że okolice leśne naszego kraju coraz intensywniej bywają golone.

Jak wprost de w a s t a c y j n ą stała się gospodarka leśna, wymownie stwierdzają cyfry. Obszary leśne kraju w $\frac{4}{5}$ (78%) należą do 1972 właścicieli wielkiej własności wraz z c. k. rządem. W ciągu ostatnich dziesięcioleci **ogłocono z lasów blisko pół miliona morgów ziemi naszej...** ogłocono na zawsze...

Obszar tych lasów z 1,893.311 ha zmniejszył się na 1,621.717 ha (Wiadomości statystyczne tom XX/3) — a więc o 272 tysięcy ha = 476.816 morgom.

Są to cyfry wedle wykazu opłacanych podatków z obszarów leśnych, można więc przypuścić, że ogłocono znacznie więcej przestrzeni, które jeszcze nie przeszły do ewidencji.

I ta dewastacja wychodzi na korzyść fabryk zagranicznych, których wyroby suto opłacamy. A czyż nie ma przykładów, jak kraj może rozumnie i korzystnie gospodarować majątkiem leśnym? Kto się szczerze tą sprawą interesuje, niech przeczyta wydawnictwo ostatnie ministerium rolnictwa: Prof. I. Marcheta: „Die Holzproduction und der Holzhandel“.

Wobec przytoczonych faktów każdy zrozumie, że istniejąca w tym lub owym dziale produkcja przemysłowa, walcząca jednak z przemożną konkurencją przy tego rodzaju stosunkach, wlec może tylko żywot suchotniczy i nie potrafi ani się podnieść, ani zastośować do najnowszego postępu wiedzy i techniki.

Cóż dopiero za widoki mają gałęzie początkujące, pod wszechwładnym wpływem interesów rolniczych?

Kształcić a rozwijać się a równocześnie walczyć we własnym środowisku nie potrafi żaden organizm, — wrzekome chwilowe poparcie nic mu nie pomoże.

Nie od dziś jednak mówi się o zgubnej gospodarce rolnej, o zgubnej polityce agrarnej.

Albert Schaffle, były minister rolnictwa w Austrii (r. 1871) pisze w książce: „O niebezpieczeństwach polityki agrarnej“: „Obłęd polityk agrarnej zagraża ludności, obniża jej **zdolność bojową i zdolność podatkową**“.

Kraj nasz — jak to przedstawiły cyfry — jest typowym przykładem prawdy powyższego twierdzenia.

Czytamy dalej w tem dziele:

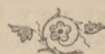
„Błędem jest dążenie do wzmocnienia państwa na koszt przemysłu, gdyż tylko kwitnący przemysł utorować zdoła rolnictwu drogę do wydobycia się z dzisiejszego przesilenia.

Przywileje większej własności nie zdążają do czego innego, jak tylko do **wymuszania przy pomocy władzy państwowej wyższej renty grunтовой na koszt przemysłu i warstw roboczych**.

Bogaci i najbogatsi otrzymają podarunek z ogólnego przychodu społecznego, we formie stopniowo rosnącej renty grunтовой, osłabiona konsumpcja wewnętrzna daje się równocześnie we znaki przemysłowi, miastem i drobnemu rolnikowi przez wzrastający podatek spożywczy“.

Tak pisał minister rolnictwa!...

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Sprawy przemysłowe

Oskar Aszkenazy.

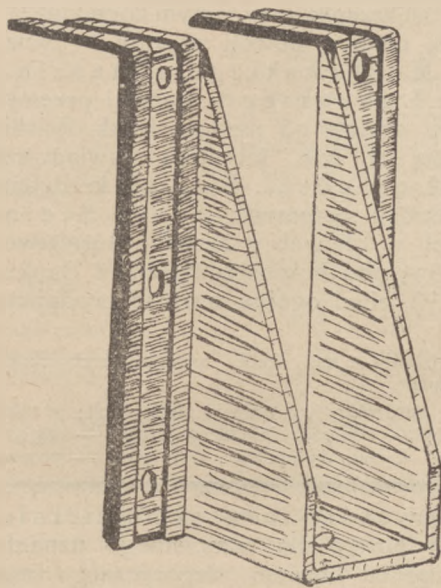
Z najnowszych dzieł techniki.

(Wedle okazów światowej wystawy w St. Louis.)

(Ciąg dalszy).

Wieszadła stalowe dla belek „Van Dorn“.

Od szeregu lat robiono próby nad usunięciem nie-
wygodnego wsadzania belek w mur. Nieudawały się one

„Van Dorn“ wieszadła.

w Austrii i w Niemczech, bądź to dla słabości materiału użytego, bądź dla fałszywej konstrukcji.

Wieszadła *Van Dorn*, zademonstrowane na wystawie w szeregu prób wykazały niezwykłą odporność przy nader lekkiej konstrukcji. Przytoczę tu wyniki kilkuprób; wykonanych przez Osborn Engineering w umyślnie w tym celu sporządzonym budynku.

1) Urządzono tę próbę przez naładowanie surowego żelaza na ramę zawieszoną na 2 wieszadłach o wielkości 2×10 cali, po 500 funtów każdorazowo. Po każdych 500 funtach badano wieszadła i belki (dębowe) ramy. Do 16.000 funtów nie zauważono żadnej zmiany i dopiero tu lekkie pęknięcie w belce, przy 17.000 f. jedno z wieszadeł zaczęło się łamać i zerwało się przy 21.000 f., co odpowiadało ciśnieniu 940 f. na stopę kwadratową.

2) Tę próbę robiono w ten sam sposób co pierwszą z wieszadłami wielkości 3×14 cali. Tu nie zauważano żadnej zmiany aż do 27.000 funtów i tylko lekkie ugięcie jednego belka, co się powiększało aż do 36.000 funtów, gdzie zauważono pierwsze pęknięcie jednego wieszadła, przy 38.000 f. drugiego, a wreszcie przy 41.000 f. jedno pękło zupełnie. W tej próbie cały ciężar przechylił się w jedną stronę i zerwał to wieszadło, nierzuszając drugiego, którego użyto w próbie trzeciej po raz wtóry. Ciężar odpowiadał ciśnieniu 1566 f. na stopę kwadratową.

3) Trzecia próba: 3×14 cali wielkość wieszadeł i belek. Obciążenie wyniosło 50.000 f. bez zauważenia jakiegokolwiek zmiany w wieszadłach, co odpowiadało

obciążeniu około 1.709 f. na stopę kwadratową. Wieszadła te, sporządzone są z walcowanej stali o maksymalnym natężeniu równającym się 56.000 funtom na cal kwadratową a więc przeciętnie 10 razy tyle, niż trzeba w rzeczywistym użytku. Są one umocowane 2-ma hakami u góry, a nadto można je przybić u boków belki kilkoma hakami do ściany, jeśli potrzeba tego wymaga; jak również można przybić belek do spodu wieszadła.

Nie trzeba nadmieniać korzyści, wynikających z tego zastosowania stali przy budowie. Trwałość i ekonomiczność jego nasuwają się każdemu, kto zobaczy lekkość konstrukcji, nadto szybkość w umieszczeniu belki i łatwość w umocowaniu, nie wymagającą wielkiej zręczności i wielkiego doświadczenia.

Są one równie dobre dla konstrukcji żelaznej, jak i drewnianej. Widziałem całe wiązania belkowe, sporządzone przy pomocy tych wieszadeł a wszędzie równie zadziwiająca była lekkość budowy i jej szybkość.

„Byrkit Scheating Lath“.

zwą się listwy dla pokrywania ścian domów, wykonywane na specjalnej maszynie z olbrzymią szybkością 1000 sztuk na godzinę, dające się dopasować do siebie dokładnie a tworzące po zespojeniu ścianę, opatrzoną z jednej strony wąskimi rowkami, którą tą stroną przylega ona do budynku, z drugiej strony zaś jaskółcem wyżłobieniem. Tu nakłada się wapno, cement lub jakiegokolwiek pokrycie, które w wyżłobienia te się wdziera, tworząc spojenie jaskółcze nader silne i dając skutkiem pokrycia z obu stron silnie przylegającą warstwą tynku, masę ogniotrwałą. Konstrukcja takiego domu staje się nader łatwą i szybką a nadto o wiele tańszą, niż jakiegokolwiek inna ogniotrwała kombinacja. U nas po małych miasteczkach możnaby wlepiając warstwę gliny w te listwy budować tanie a ogniotrwałe domy.

Listwy wykrawuje specjalna maszyna o niewysokiej cenie, którą możnaby zaopatrzyć całe obwody w potrzebne listwy. — Widziałem też mozaikę, urobioną na tem, jak też imitację marmuru, przedstawiającą się nader korzystnie. Budynki wystawowe pokryte były wszystkie takimi ścianami. Maszynę wyrabia: The Byrkit-Hall Sheating Lath Co.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Sprawy techniczne

INŻ. FELIKS KUCHARZEWSKI.

Technicy i ich zespolenie wśród rozwoju przemysłu Królestwa.

(Ciąg dalszy).

Niepodobna tu opowiadać dziejów założenia Szkoły przygotowawczej do instytutu politechnicznego. Historia tej „Pierwszej Politechniki Polskiej“, opracowana przez młodego kolegę Jana Rodkiewicza¹⁾, znalazła się już niewątpliwie w ręku każdego z nas. Wspomnieć

¹⁾ Monografie w zakresie dziejów nowożytnych. Wydawca Szymon Askenazy. Tom VI. Pierwsza Politechnika Polska 1825 do 1831, przez Aleksandra Jana Rodkiewicza. Z zapomogi Kasy Mianowskiego. Kraków i Warszawa 1904. 8°, str. 267, XXI, k. n. 4.

„Merkur“

Łwów, ulica Xilińskiego 1. 2.

Poleca znakomite mieszanki herbat.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznie się odwrotnie i franco.

trzeba jednak o wysłaniu za granicę, dla kształcenia się w przedmiotach specjalnych, jedenastu⁸⁾ kandydatów na profesorów, wybranych z pośród magistrów uniwersytetu warszawskiego; dalej o otwarciu uroczystem szkoły w styczniu 1826 r., zagajonem mową Staszica, w której ten wielki mąż, na parę tygodni przed zgonem, jeszcze raz wymownymi słowami zachęcał młodzież do nauk stosowanych, prowadzących do rozwijania krajowego przemysłu; wreszcie o dyrektorze szkoły, Kajetanie Garbińskim, dzięki światłej inicjatywie którego, uwydatnionej w cennym memoriale z 20. czerwca 1826 r. o ówczesnym kształceniu techników budowlanych⁹⁾, połączoną została ze szkołą przygotowawczą wspomnianą już szkołą inżynierii cywilnej, wegetująca przy uniwersytecie. W r. 1830, nie zmieniając swej nazwy, szkoła była już istotną politechniką. Na wydziale inżynierii cywilnej wykładali: miernictwo Wrześniowski, architekturę Gołowski, komunikacje lądowe i wodne Urbański, uszląwnienie rzek Smolikowski; na wydziale mechanicznym: mechanikę techniczną Janicki, budowę maszyn Kaczyński, technologię mechaniczną Bernhard; na wydziale chemicznym: chemię Rybicki, różne działy technologii Hann i Koncewicz, hutnictwo Zdzitowiecki.

Zgromadzone w koło dyrektora Garbińskiego gromno wykształconych techników, śmiało podniosło w kraju sztandar wiedzy technicznej i w r. 1830 wytworzyło

⁸⁾ W r. 1826 wysłani byli: Stanisław Janicki, Paweł Kaczyński, August Bernhard, Wincenty Wrześniowski, Jan Koncewicz, Antoni Hann i Seweryn Zdzitowiecki, a w 1827; Teofil Rybicki, Floryan Zubelewicz, Antoni Barciński i Bohdan Jański.

⁹⁾ Por. Pierwsza Politechnika Polska, str. 138—153.

świetną choć krótkotrwałą epokę rozwoju naszego czasopiśmiennictwa technicznego. Głównym działaczem w tym kierunku był Stanisław Janicki i jemu to, przy współudziale geologa Pawłowicza i dzielnym współpracownictwie inżynierów: Pancera i Rzewuskiego, udało się doprowadzić do skutku najważniejsze wydawnictwo tej epoki: Pamiętnik fizycznych, matematycznych i statystycznych umiejętności z zastosowaniem do przemysłu. Równocześnie wychodziły czasopisma technologiczne: Sławianin Kitajewskiego i popularny Piast. Górnicy, przeniesieni przez Lubeckiego wraz ze szkołą z Kielc do Warszawy, wydali także jeden zeszyt Pamiętnika górnictwa i hutnictwa.

Jak się wyraził Baraniecki, mówiąc o szkole przygotowawczej, a słowa te stosują się do całego ówczesnego rozwoju sił technicznych: „wszystko to burza zmiotła, łamiąc latorośl krzepką przy samym korzeniu“¹⁰⁾.

Pod chmurnym niebem, powoli wracały do życia, zasadzone rękami Mostowskiego i Staszica a wychowane przez Lubeckiego, gałązki przemysłu. Pielęgnował je ocalały od rozbitcia Bank Polski, którego działalnością w tym kierunku zawiadywał głównie Henryk Lubiński. Popierany kredytem Banku, pionier naszego przemysłu Piotr Steinkeller, budził ruch w różnych gałęziach. Górnictwo, przeszedłszy w r. 1833 pod bezpośredni zarząd Banku, ożywiło się szybko¹¹⁾, choć ogólna wartość produkcji

¹⁰⁾ Uwagi o utworzeniu u nas szkoły wyższej technicznej. Ateneum 1880 za wrzesień.

¹¹⁾ Wytwórczość surowiny wynosiła w centnarach: w roku 1829 — 400.000 a w 1838 — 620.000; żelaza: w r. 1829 — 185.900 a w r. 1838 — 285.600. Cynku wytopiono: w r. 1828 — 70.000,

Z różnych dziedzin.

Zygmunt Łempicki.

O zrozumieniu dzieł sztuki.

Podług prof. R. M. Meyera.

(Ciąg dalszy).

I filozoficzny sposób objaśnienia, pojmuje pojedyncze dzieło jako część całości i usiłuje określić jego stanowisko w tej całości. Ale są zasadnicze różnice między metodą alegoryczną a filozoficzną.

Filozofowie przede wszystkim nie wierzą w to, żeby dzieło zostało stworzone w tym celu, aby coś oznaczać, lecz uważa je za wytwór ogólnych, w twórcy nieświadomie działających sił. Nie sądzi, że Ajschylos, Raffael lub Beethoven stworzyli jakieś arcydzieło, by zwiastować pewną określoną naukę, ale wierzy, jak i metoda alegoryczna, że arcydzieło wyraża coś określonego. Nie wierzy dalej — przynajmniej większość jej przedstawicieli — że są to te same wielkie prawdy, które zawsze bywają głoszone, jak to sądzono w chrześcijańskiej pobożności wieków średnich; ale wierzy też, że sztuka głosi pewne wieczne prawdy a sposób ich wyrażania jest historycznie uwarunkowany. Główną jest jednakowoż między temi dwoma metodami ta różnica: dzieło sztuki, które objaśnia, pojmuje metoda filozo-

ficzna, nie alegorycznie lecz symbolicznie. Tu już leży wielki postęp dla samostanego uznania formy. Dla tłumaczenia bowiem alegorycznego jest forma czemś przypadkowym i dowolnym. Co twórca wypowiada w formie świątyni lub obrazu przy ołtarzu, to mógłby wypowiedzieć w formie muzyki kościelnej a nawet i kazania.

Inaczej ma się rzecz przy pojmowaniu symbolicznem. Przyjmuje ono bowiem wewnętrzną konieczność formy, a wyraża to w ten sposób, że nie pyta się — jak ta sławna metoda — o nastrój, ideę jakiegoś dzieła lecz specjalnie o jego artystyczny pomysł.

Łatwo jednak dostrzedz, że i ta metoda poglądu naszego na dzieła nie wzbogaca lecz wprost przeciwnie ścieśnia go. Każda bowiem z takich formuł, jakimi się posługuje, choćby nie wiem jak głęboka i zręczna, wobec pełności życia, które bije z dzieła sztuki pozostanie martwą i suchą. Bo np. taka formuła jak przeciwieństwo dwóch podglądów może być zastosowaną i do »Powrotu posła« Niemcewicza i do »Nieboskiej komedii« Krasińskiego.

A jakże odrębną jest indywidualność tych dzieł! Tendencja bowiem filozofii, która zawsze i wszędzie dąży do jednolitości, do uproszczenia, nigdy nie może mieć racji wobec pełni życia, która znamionuje wielkie i prawdziwe dzieło. A to przecież ma dla miłośnika większe znaczenie niż filozoficzne kategorie.

„Merkur“

Łwów, ulica Xilińskiego 1. 2.

Poleca swój skład rumu, koniaku francuskiego, oraz likiery krajowe i zagraniczne.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznie się odwrotnie i franco.

w tym dziale, zwolna się podnosząc, zaledwie w połowie stulecia doszła do trzech milionów rubli²⁾. W przemyśle przedziałniczo tkackim, zmniejszenia wytwórczości fabryk sukiennych nie pokrył rozwój fabryk bawełnianych i lnianych³⁾. Te dwie gałęzie przemysłu dawały jednak w piątym dziesiątku ubiegłego stulecia większą część ogólnej wytwórczości fabrycznej kraju, obliczanej wtedy na 11 milionów rubli⁴⁾. Z innych gałęzi rozwinęły się najwięcej: zapoczątkowane przez Henryka Łubieńskiego w Guzowie, cukrownictwo⁵⁾, hodowane w drobnych zakładach garbarstwo⁶⁾, podniesione przez rozszerzenie (w 1835) zakładu Banku polskiego w Jeziornie i założenie (w 1842) Soczewki Jana Epsteina — papiernictwo⁷⁾ wreszcie przemysł mechaniczny⁸⁾, który Steinkeller, na razie bez pomyślnego skutku usiłował rozwijać w żar-

kach. Działalność Steinkellera zapoczątkowała zwiększenie produkcji młynów parowych a nawet fabryk powozów⁹⁾, dzięki rozszerzeniu zakładu, w którym wyrabiano steinkellerki.

Rozdrobniony i głównie w rękach osiedlonych cudzoziemców pozostający przemysł fabryczny Królestwa, w bardzo małym zakresie posiłkował się krajowymi siłami technicznymi, złożonymi przeważnie z samouków praktyków. Z kilkudziesięciu techników, jakich wydała Szkoła Przygotowawcza, wielu opuściwszy kraj, pozostało za granicą¹⁰⁾. W górnictwie, w ciągu administracji Banku, posady zajmowali przeważnie wychowawcy szkoły kieleckiej, pod wodzą swego dawnego profesora Lempego¹¹⁾. Do budownictwa lądowego

w r. 1833 — 32.000, w r. 1840 — 57.340 centnarów. Kopalnie cynku wydzierżawione były przez Steinkellera, który założył walcownię w Anglii. Węgla wydobyto w r. 1828 — 842.100, w roku 1831 — 91.500, w r. 1836 — 1.096.000 korcy. (Ł.).

²⁾ Wytwórczość zakładów górniczych i przerobu żelaza wynosiła według W. Załęskiego (*Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego*. Warszawa 1876) w r. 1945 — 2.801.836 rubli a w roku 1857 — 3.000.000 rubli. Wymienione źródło w dalszych przypisach oznaczamy: (Z Stat.)

³⁾ Wytwórczość w tysiącach rubli:

fabryk:	r. 1826	r. 1840	r. 1849
wielnianych . . .	6709 . . .	2631 . . .	1799 . . .
bawełnianych . . .	— . . .	2532 . . .	2648 . . .
lnianych . . .	— . . .	— . . .	1252 . . .
jedwabnych . . .	— . . .	— . . .	126 . . .

Razem 5825 (K.).

⁴⁾ Według źródeł urzędowych obliczano w milionach rubli wartości wyrobów:

	fabryk	rzemiosł	razem
w r. 1845 . . .	10 . . .	7 . . .	17 . . .
„ 1846 . . .	9,6 . . .	7,7 . . .	17,3 . . .
„ 1847 . . .	10,1 . . .	8,6 . . .	18,7 . . .
„ 1848 . . .	9,4 . . .	7,9 . . .	17,3 . . .
„ 1849 . . .	10,8 . . .	6,9 . . .	17,7 (K.). . .

⁵⁾ Do wyrobu cukru zachęcał rząd jeszcze w r. 1812. Pierwsze dwa zakłady w Guzowie i Izdebnie rozwinęły się w końcu trzeciego dziesiątka ubiegłego stulecia i pociągnęły za sobą powstanie innych.

w r. 1845 liczono 23 zakładów z produkcją 372.819 rub.

„ 1846 . . .	25 . . .	350.042 . . .
„ 1847 . . .	30 . . .	629.129 . . .
„ 1848 . . .	31 . . .	716.526 . . .
„ 1849 . . .	31 . . .	853.571 . . . (K.).

⁶⁾ Wytwórczość garbarni i białoskórni wynosiła:

w r. 1845 . . .	715.871 rub.
„ 1846 . . .	679.155 . . .
„ 1847 . . .	682.015 . . .
„ 1848 . . .	562.582 . . .
„ 1849 . . .	577.772 . . .

Dlatego to sprzeciwiał się często Goethe temu wyszukiwaniu idei jak to wówczas Hegel i jego uczniowie czynili. Tak wielki utwór jak »Wilhelm Meister« nie był w jego oczach tworem z góry obliczonym, i równie jak życie nie można go było sprowadzić do jednej formuły, jak to różny komentatorzy chcą i chcieli. Filozoficzny sposób wyjaśnienie dzieł sztuki jakim się posługiwał Gervinus (niemiecki historyk literatury) nie zdołał oddać pełnego bogactwa dramatów Szekspira; filozofia historii zaś uprawiana przez Hegla i jego uczniów, postępująca wedle pewnych oznaczonych szablonów ścieśniała niezmiernie różnorodność wypadków rozgrywających się w olbrzymiej przestrzeni dziejów świata.

Mimoto nie należy w całości odrzucać metody filozoficznej, jak i allegorycznej. Mamy dzieła, dla których objaśnienia jest potrzebna, najlepiej odpowiada ich charakterowi. Rzadko są to dzieła pierwszorzędnej wartości, jak Dantego »Boska komedia«, częściej »mieszkańce« filozofii i poezji. Ale pominąwszy te szczegółowe wypadki jest metoda filozoficzna niezbędną jako środek pomocniczy.

Bo słusznie powiedział jeden z jej mistrzów Fr. Theod. Vischer, że każdy poeta bywa mądrzejszy, niż nim jest istotnie.

Bajeczną bawiem jest kraina mądrości. Każda prawda wydaje stukrotny owoc i daleko sięga ponadto, co sam poeta zamierzył. Co prawda, zbyt czułym jest

i usiłowanie »objaśniającego« by być bardziej mądrym niż sam poeta. W tym bowiem razie zamiast »wykładać« myśl poety »podkłada« swoje własne mniemanie, co tak świetnie wyszydził Goethe.

„Im Auslegen seid frisch und munter!

Legt Ihr's nicht aus, so legt was unter.“

Zdarzyć się więc może, że bezpretensjonalne dzieła przypadku uzna za głębokie objawienie, a w jakimś artystycznie umotywowanym pomysłu dopatrywać się będzie dziwnego objawu ducha czasu. Czynili tak — podobnie, jak autorowie tych średniowiecznych »Fizyologii« — różni komentatorowie Raffaella, Wagnera, Goethego i Mickiewicza.

Ponętym jest wielce urok przeprowadzenia w jakimś dziele pewnej idei bez sprzeczności aż do najdrobniejszych szczegółów. I zwykle, kiedy komentator taki tryumfuje, iż pokonał wszystkie sprzeczności, najbardziej się kompromituje.

Tam gdzie niema sprzeczności, gdzie niema nic do odgadnięcia — tam nie ma życia niema i żywej sztuki.

To jest tajemnicą wielkości »Dziadów« — »Króla Ducha« to nadaje taką wartość »Faustowi« Goethego — to odróżnia te dzieła od obmyślanych z góry i podług jednej recepty wykonanych tendencyjnych robót.

(Ciąg dalszy nastąpi).

„Merkur“

Łódź, ulica Xilińskiego 1. 2.

Poleca wielki swój wybór win szampańskich i hiszpańskich.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznia się odwrotnie i franco.

i wodnego stanęli dawniejsi wypraktykowani inżynierowie a na ich czele wspomniani już: Pancer, Urbański i Smolikowski. Prowadzono dalej budowę dróg bitych. Bank wydzierżawił kanał Augustowski, przeprowadził roboty uzupełniające; pracowano też około uszlupienia Wisły. W braku szkoły, kandydatów na techników budowlanych kształcić trzeba było jak można na miejscu. Chodzili więc jako wolni słuchacze na otwarte w 1837 r. kursa pedagogiczne¹²⁾, ale tam przygotowywać się mogli tylko w naukach podstawowych. Zastosowania od r. 1836 wykładał im Pancer w biurach Komisji Spraw Wewnętrznych¹³⁾, zwłaszcza w pięknym kursie mechaniki budowlanej, którego wspomnienie przechowali sędziwi koledzy nasi, inżynierowie Majewski i Przemycki. Kursu ta zniesione zostały w r. 1838 rozporządzeniem dyrektora Komisji Szypowa, a oddział techniczny kursów pedagogicznych zamknięty w r. 1842. (C. d. n.)

Wynalazki i konkursy

Farbiarstwo.

Z działów przemysłu, które się rozwinęły dzięki postępom chemii, jednym z najbardziej interesujących jest farbiarstwo, ze względu na wybitne przewroty ekonomiczne, których się stało powodem.

Dawniej farbiarstwo było w ręku ludzi nie mających zazwyczaj teoretycznego wykształcenia, dziś jest polem pracy dla wielu ludzi nauki — obok warsztatu

7) Wyrób papieru:

w r. 1845	zakładów	38-	produkcyja	207.245 rub.
„ 1846	„	39	„	297.817 „
„ 1847	„	32	„	313.992 „
„ 1848	„	32	„	290.073 „
„ 1849	„	32	„	311.423 „

8) Fabryki machin przemysłowych i gospodarskich produkowały:

w r. 1845	„	„	„	„	za 350.323 rub.
„ 1846	„	„	„	„	313.777 „
„ 1847	„	„	„	„	332.819 „
„ 1848	„	„	„	„	334.324 „
„ 1849	„	„	„	„	353.630 „ (K.).

9) W roku 1849 wytwórczość fabryk powozów wynosiła 181.000 rubli.

10) Por. notatkę Chobrzyńskiego o dawnych uczniach Szkoły przygotowawczej, podaną w *Przeglądzie Technicznym* z r. 1879 (t. IX., str. 191), gdzie wymienia Leopolda Kronenberga »w r. 1829 ucznia oddziału handlowego« oraz: Wysockiego, Przewodowskiego, Lutowskiego, Wędrychowskiego, Mireckiego, Kulczyckiego, Wolskiego Antoniego, Sławęckiego i Cygańskiego. Por. także recenzję *Pierwszej Politechniki polskiej*, drukowaną w *Przeglądzie Technicznym* z r. 1905 N-o 3. str. 29.

11) Aplikanci w zakładach górnictwa wyrabiali się nieraz na dzielnych techników. Z nich wyszedł, uzupełniwszy swe wykształcenie za granicą, późniejszy założyciel wielkiej dziś firmy, Konstanty Rudzki. (Por. *Przegl. Techn.* 1903, tom XLII., strona 312.

12) Kursa te miały tak zwany oddział techniczny, a właściwie matematyczno-fizyczny, gdzie wykładali b. profesorowie Szkoły Preparatoryjnej: Janicki, Wrześniowski, Zdzitowiecki i b. profesorowie Uniwersytetu warszawskiego: Frąckiewicz i Baranowski.

13) Wykładali także budowniczowie: Czaki, Marconi, Corazzi, Schütz i Goloński (por. *Pierwsza Politechnika polska*, str. 103).

i maszyn, istnieć dziś muszą pracownie naukowe, obok robotników mechanicznie oddanych swemu zawodowi, w farbiarstwie pracują dzisiaj legiony doświadczonych chemików i inżynierów. Anglicy górują nad innemi państwami w tej spójni teorii naukowej z praktyką, zrozumieli oni oddawna, jak ważnem jest teoretyczne wykształcenie dla praktykantów, a praktyczność dla ludzi nauki. W kraju tym, młodzież odbywa sumienne studia teoretyczne, zanim się ima zająć praktycznych, to też większe usługi oddaje przemysłowi i dochodzi do wspaniałych rezultatów.

Przemysł farbiarski, choć powstał w Anglii, skoncentrował się dzisiaj przeważnie w Niemczech, przyczyniając się wielce do podniesienia narodowego ich bogactwa. Przed niedawnym czasem Niemcy, zakładając fabryki sztucznej alizaryny, odebrały Francji dochody, które ciągnęła z uprawy pól marzany, — niebawem cios podobny spotka Anglię, gdy na wielką skalę da się otrzymać tanie a sztuczne indygo.

Uczeni i przemysłowcy nie ustają w pracy ciągłego doskonalenia sztuki farbiarskiej; dawniej zadowalano się odkryciem nowego barwnika, dziś, dużo wymagają od tych nowych związków; chodzi już nie tylko o efektowną barwę, ale o moc, o stałość, o opór, jaki stawić powinna wobec światła, wody, mydła i różnych odczynników chemicznych. Farbiarz bada, porównywa i decyduje, o ile dany barwnik da się zastosować i wyzyskać.

W jaki sposób farbują się tkaniny?

Najprostszy ze wszystkich sposobów polega na tem, że się farbę rozpuszcza w wodzie pomieszanej z klejem, i w przegotowaną w ten sposób kąpiel, zanurza materyał. Farba jednak łatwo się zmywa w tych warunkach, gdyż klej nie jest dostatecznie silnym łącznikiem między tkaniną a farbą. Można jednak użyć innych sposobów.

Farbę można naprzykład rozmieszać z białkiem jajka, mieszaniną nasycić tkaninę, a następnie ogrzewać, aż dopóki białko nie skrzepnie. Białko krzepnąc, staje się całkiem w wodzie nierozpuszczalne, a przez to barwnik jest w tkaninie ustalony. Materyał w podobny sposób ufarbowany, nie odbarwia się od wilgoci, ale za to puszcza przez tarcie; nie jest to więc dobry sposób barwienia. Barwnik, przekonano się o tem doświadczalnie, w specjalny sposób winien być utrwalony we włóknach.

Włókna jednak rozmaicie zachowują się względem barwnika: włókna zwierzęce, takie jak wełna i jedwab, znacznie się różnią pod tym względem od włókien roślinnych, jakimi są włókna bawełny.

Weźmy np. roztwór wodny fuksyny, najzwyczajniejszej farby anilinowej, i zanurzymy weń zwitek jedwabiu lub wełny; zauważymy, że barwnik przenosi się jak gdyby z roztworu we włókna, wsiąkają w nie, gdyż włókna zabarwiają się piękną czerwieńią, a roztwór zupełnie się odbarwia. Włókna odgrywają tu podobną rolę jak węgiel zwierzęcy, znany środek odbarwiający. Jeśli przez węgiel, otrzymany z wypalonych kości, dlatego zwany zwierzęcym, przelewać będziemy płyny zafarbowane barwnikami roślinnymi, wówczas węgiel wchłonie w siebie barwę, a płyn przefiltrowany

„Merkur“

Łwów, ulica Xilińskiego i. 2.

Palarnia kawy specjalnych gatunków za pomocą
gorącego powietrza.

Przesyłki pocztowe od 5 kg. skutecznia się odwrotnie i franco.

spłynie bezbarwny. Wełna więc i jedwab zachowują się jednakowo pod wpływem barwników.

Bawełna nie posiada cennych tych własności, bo jeśli fuksyną farbowane włókno zwierzęce spierzemy, to się nie odbarwi pod wpływem wody, bawełna zaś w tych warunkach zupełnie się odbarwia.

Wełna jednak i jedwab nie dają się barwić w tak prosty sposób każdym barwnikiem; względem wielu farb przedstawiają znaczny opór, tak, że chemicy musieli obmyśleć rozmaite wybiegi, zapomocą których farba daje się utrwalić w tkaninie. Najprostszym takim sposobem jest użycie łączników, czyli bejc.

(Dokończenie nastąpi.)

Pouczenia i przepisy

O instytucjach finansowych.

Podług prawa dzielą się wszelkie instytucje łączące kilku, kilkunastu, kilkuset ludzi celem wspólnego zarobkowania na jakimkolwiek bądź polu handlowem lub przemysłowym, na trzy główne grupy:

- 1) Towarzystwa handlowe (Handelsgesellschaften),
- 2) Spółki (Genossenschaften),
- 3) Towarzystwa z ograniczoną poręką (Gesellschaften mit beschränkter Haftung).

Pomijam wszystkie możliwe przepisy prawne, których tłómaczeniem całe foljały zapełnić by trzeba, i zaznaczam, że kardynalna główna różnica pomiędzy temi grupami i ich odmianami polega na sposobie pozyskiwania członków, zbierania potrzebnych kapitałów zakładowych i na rodzaju odpowiedzialności właścicieli instytucji wobec wierzycieli tych instytucji. Zaraz to wytłómaczę.

Do pierwszej grupy t. j. do Towarzystw handlowych należą:

- a) jawne Towarzystwa handlowe (offene Handelsgesellschaften),
- b) Towarzystwa komandytowe (Kommanditgesellschaften),
- c) Towarzystwa komandytowe na akcje (Kommanditgesellschaften auf Actien),
- d) Towarzystwa akcyjne (Actien-Gesellschaften).

a) *Jawne Towarzystwo handlowe.*
(Offene Handelsgesellschaft).

Przypuść, gdybyśmy we dwójkę albo we czwórkę, jako kapitaliści, założyli wspólnie jaki bank lub przedsiębiorstwo przemysłowe, słowem jakiś interes pod firmą taką a taką, gdybyśmy między sobą się umówili, jaka rola na każdego z nas w prowadzeniu tego interesu przypadnie i gdybyśmy za zobowiązania tego naszego przedsiębiorstwa całemi naszemi majątkami odpowiadali, to tworzylibyśmy jawne Towarzystwo handlowe.

b) *Towarzystwo komandytowe.*

Pan Ludwik, pan Rafał i kilku jeszcze innych sąsiadów widząc, że interes dobrze nam idzie, ale że dla

braku gotówki nie możemy go dostatecznie rozwinąć, postanawiają nam pomóc i przystępują do naszego Towarzystwa, każdy z pewną ograniczoną sumą, z zastrzeżeniem, że tylko temi sumami, a nie resztą swych majątków, za zobowiązania naszego Towarzystwa odpowiadają, to wówczas nasze jawne Towarzystwo handlowe zamieniłoby się na Towarzystwo komandytowe, za którego dług, my czterej właściciele bylibyśmy odpowiedzialnymi całemi majątkami, a reszta sąsiadów, którzyby się w języku prawniczym komandytystami zwali, tylko włożonemi kapitałami by odpowiadali.

c) *Towarzystwo komandytowe na akcje.*

Sąsiedzi nie chcą lub nie mogą przyjść nam z pomocą, a my potrzebujemy większych kapitałów do rozszerzenia naszego przedsiębiorstwa. Ogłaszamy więc po gazetach stan naszego interesu, aby się każdy mógł przekonać jak prosperuje, rozpisujemy subskrypcję na akcje w wysokości potrzebnego nam kapitału. Skoro te akcje rozebrane zostaną, wówczas zamienia się nasze Towarzystwo na Towarzystwo komandytowe na akcje, za którego długi my czterej odpowiadamy całemi naszemi majątkami, a akcyonariusze, tylko kapitałami na akcje wpłaconemi odpowiadają.

d) *Towarzystwa akcyjne.*

My czterej nie chcemy ryzykować naszych majątków, więc składowy pewien kapitał i dzielimy go na akcje, które albo sami rozbieramy, albo sprzedajemy. Wówczas wszyscy odpowiadamy tylko kapitałami na akcje wpłaconemi. Takie Towarzystwo nazwałoby się Towarzystwem akcyjnem.

Przy tych czterech odmianach Towarzystw handlowych, albo liczba członków albo wysokość kapitału z góry jest oznaczoną. Nie znaczy to, aby nie mogły ulegć zmianie, ale do zmiany potrzeba bardzo uciążliwych i długiego czasu wymagających formalności prawnych.

Jawne Towarzystwo handlowe jest jako połączenie tylko bardzo ograniczonej liczby osób obmyślane i konstruowane, choć prawnie żadnej przeszkody niema, aby się i wielka liczba osób w takie Towarzystwo łączyć mogła. Wywoływałoby to jednak zbyt wielkie trudności i uciążliwości w prowadzeniu interesu. W każdym jednak razie, przyjęcie nowego członka wymagałoby za każdym razem układania nowego kontraktu Towarzystwa. Dla tego też jawne Towarzystwa handlowe zawsze tylko kilku członków mają. Towarzystwa akcyjne zaś mają statutami oznaczoną wysokość kapitału, którego bez zmiany statutu podwyższać, a pojedynczych akcyj obecnie niżej 1000 marek wydawać nie mogą. Konsekwencją tego prawodawstwa jest to, że członkami tych wszystkich Towarzystw, prawie wyłącznie zamożni ludzie być mogą. Drobnymi kapitaliści i ludzie utrzymujący się z pracy, są z natury rzeczy z tych wszystkich Towarzystw wykluczeni, gdyż tam tylko większe kapitały mogą grać rolę.

Wielki ten brak w prawodawstwie został usunięty przez prawo o spółkach.

WYRÓB KRAJOWY!

Na sezon wiosenny

ROBOTA RĘCZNA!

Najnowsze fasony obuwia dla Dam,
Panów i dzieci — poleca

Magazyn i pracown. obuwia własn. wyrobu
M. AMSTER, we Lwowie, ul. Jagiellońska l. 9.

Za trwałość materiału ręcz. 30
Ceny tańsze niż w składach zagranicznej tandety. Z prowincji zużyty bućnik na miarę wystarczy.
Proszę o poparcie moich znakomitych wyrobów obuwia. 18

Głosy z kraju

Nasze wieczory.

(Ciąg dalszy).

Czeka nas tu jednak w zamian tyle rozkoszy serdecznej, tak obfity plon z zasiewu, który nic nie kosztuje, a w dodatku jeszcze zawsze zaraz od pierwszej chwili przynosi korzyści, że byłoby samolubstwem bezmiernem zamknąć się w tych granicach. Samolubstwem i krótkowzrocznością. Bo jeśli w życiu prawidłowo ułożonem i przykładnem, znajdziemy źródło szczęścia, zadatek dobrobytu i spokojnej przyszłości, osiągnęliśmy już bardzo dużo, a jednak nie tyle, ile trzeba jednostce inteligentnej do zdobycia celu wszystkich marzeń, do zaspokojenia wszystkich aspiracji. Od czasu do czasu budzić się będzie w naszej duszy głód i tęsknota pałaca, nurtować ją będzie to coś nieujęte, niepochwytne, a dokuczliwe.

Aby ten głód nasycić, tęsknotę ukoić, trzeba nam zasiąść niekiedy u wielkiego warsztatu pracy szerszej, dokonywanej dla społeczeństwa w imię jego dobra. Takiej *rozrywce* należy się od nas pewien procent godzin wolnych, procent choćby najmniejszy, lecz rzetelnie i skrupulatnie wypłacany. Czy wszyscy zapisujemy w księdze obowiązków to conto poważne, czy je regulujemy?

Większość nic nie wie o niem, lub go nie uznaje chociaż wie. A jednak większość odczuwa tęsknotę, o której mówiliśmy wyżej. Wstręt do szarzyzny życia, do pospolitości tegoż i płytkości, leczony, a jednak nie uleczony przyjemnostkami i uciechami, które go jeszcze potęgują, jest cierpieniem ducha, wypływającym z głodu wrażeń, których dostarczy nam w pełni bezinteresowna praca dla ogółu. Czemuż więc tak nielicznie garniemy się do niej, czemuż zawsze brakuje nam czasu, chęci, nie mówiąc już o środkach?

Gdyby inaczej było, nie mielibyśmy w kraju tych analfabetów i tylu żebraków, tyle nędzy i tyle ciemnoty.

Setki dzieciaków z roku na rok nie wahałoby się po ulicach, aby wytwarzać bandy złodzieiów i nożowców.

Bierzemy się obecnie do walki ze złem zakorzenionem już i rozwinietem w straszny sposób — ale dlaczego tak późno? Że nam zabraniali! Że nam grozili karami! To nie usprawiedliwia obojętności naszej.

Gdyby nie ci z pomiędzy nas, co jak Reytan w progu się kładli i własnem ciałem bronili myśli polskiej, gdyby nie ci, co niby z relikwiarzem szli z książką polską na Powiśle, szli do chat wieśniaczych w całym kraju, myśl polska byłaby umarła dla ludu; nie znalazłszy oddźwięku w sercach najszczerzych, bo najprostszych, byłaby stygła i marniała zwolna. Tamci ją ocalili, tamci nieliczni, ale ofiarni i gorący, gotowi życie kłaść w obronie ducha. A my, ogół inteligencji pracującej, umieliśmy ich podziwiać i to nie zawsze nawet, bo gdy niebezpieczeństwo im groziło, zdawali nam się szaleńcami, manjakami, opętanymi idea, której w warunkach naszych wprowadzić w życie niepodobna.

Uniwersytet ludowy, przerzucający się z miejsca na miejsce, z domu do domu, od godziny do godziny, był zawsze możliwym. Nie zgryzłaby go policja, nie wykryłyby usiłowania szpiegów. Ileż młodych dziewcząt, naszych sióstr i córek, w ten sposób się kształciło! — tym samym więc sposobem uczyć się mogły dzieci ludu. Usiłowań jednak trzeba było więcej, liczniejszych kadrów organizatorskich. Gdy tego brakowało, ledwie część nieznaczna zdobyła oświatę; reszta zaś — legion — teraz dopiero otrzymuje, co powinna była mieć oddawna z rąk naszych i z serc naszych, jako daninę świętą, a obowiązkową.

Flawio.

(Dokończenie nastąpi.)

Przemysł artystyczny

Piękno w rzemiośle i sztuce stosowanej.

(Wyjątek z dzieła prof. Jana Rée).

(Ciąg dalszy).

Wyraźny związek między pięknem a praktycznym użytkowiem widzimy w kształcie naszych naczyń. Jakże mile działa sam widok zupełnie nieozdobnego imbryczka na kawę, jeżeli ten imbryczek stoi na pewnej podstawie, gdy jego lejek jest należyty a połączenie między nim a całością takie, że płyn naturalnie i bez wielkiego trudu dostaje się do filiżanki, nie pozostawiając wreszcie kilku kropel na obrusie. Uszko co do formy i grubości ma być wygodne do ujęcia i ułatwiające nam poruszanie imbryczkiem. Czy nie podoba nam się kształt fiaszki z reńskiego wina nawet wówczas, gdy zupełnie nie myślimy o jej zawartości? Podoba nam się, gdyż wywołuje uczucie, że tu wszystko zastosowane jest do praktycznego celu. Wymyślił kształt, przy rozlewaniu łatwo dający się ująć jedną ręką; powolne zwężanie się ku szyjce, przyspieszające sączenie się płynu; wreszcie szyjka umożliwiająca naprzemian szczelne zamknięcie, albo łatwe rozlewanie płynu do kieliszka; to wszystko razem łączy się w wywołaniu przyjemnego wrażenia estetycznego, które powstaje zawsze, ilekroć mamy przed sobą obraz rozumnej celowości. A naczynie do mierzenia? Wszak jest ono bezwarunkowo miłem dla oka przez to, że odpowiada swemu celowi w zupełności i to nietylko kształtem, lecz także materiałem, zastosowanym do wymagań użytku.

Niezmiernej wagi jest znaczenie materiału jako czynnika normującego kształt w rzemiośle i w sztuce stosowanej. Przez materiał dopiero kształt, uwarunkowany użytkowiem przedmiotu, zaczyna nabierać życia i charakteru. Wszakże forma czysto użytkowa nie istnieje wcale, gdyż ten sam użytek wypowiada się rozmaicie w różnym materiale. Mogę zrobić naczynie do picia ze szkła, kamienia, porcelany, z cyny lub drzewa i to każdym razem w tym celu, aby służyło jako dzban na piwo. Jego kształt i charakter będą jednak zawsze rozmaite, gdyż tu decyduje nietylko użytek, ale także cechy charakterystyczne materiału wpływ

Pierwsze galic. Towarzystwo akc.

36

poleca
swoje zna-
komite
wyroby
jako to:

Wódki polskie, Rozolisy, Likier, Starka litewska, Nałewki, Miłucha, Romy. SPECYAŁY: Absynt, John Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

Rafineryi spirytusu

we Lwowie

87

swój zaznaczają. Krzesło ogrodowe np. mogą zrobić z trzciny bambusowej, z plecionki słomianej, z żelaza kutego lub lanego, albo z sosnowych płatek. Cel jest zawsze ten sam, ale jakże rozmaite będą te krzesła, bo każdy materiał wymaga poszczegółnej konstrukcji i odmiennego kształtu. Przy wyborze materiału rozstrzyga przedewszystkiem cel, na co zwracaliśmy uwagę, gdy była mowa o obuwiu. Z góry już należy wykłuzić wszystkie materiały nie odpowiadające celowi: ale widzimy, że do jednego celu mogą się nadawać rozmaite materiały, a każdy ma swoje specjalne wymagania pod względem kształtu. Z tem należy się od razu liczyć przy projektowaniu jakiegoś przedmiotu. Nie mogą bezwarunkowo zrobić planu bez względu na materiał, a potem dopiero zadecydować, czy rzecz wykonana z tego lub tamtego materiału. W naszych czasach zdarza się to niestety aż nazbyt często, ale też i wykonanie jest po temu. Od prawdziwych wyrobów rzemieślniczych różnią się takie przedmioty, jak kwiaty papierowe od kwiatów żywych. Mają wprawdzie zasadnicze kształty, ale brak im życia, woni, świeżości. Prawdziwe, charakterystyczne rękodzieło wyrasta niejako z materiału i może mieć tylko taki kształt, który specyficzne właściwości materiału we właściwym wydaniu światła. Jakież znaczenie ma dopiero należyte użycie materiału w sztuce stosowanej! Podstawą artystycznych efektów w sztuce stosowanej jest wrażenie wywołane materiałem. Każdy surowy materiał wywiera na nasze zmysły odmienne wrażenie i przykuwa je do siebie we właściwy mu sposób. Struktura materiału, jego trwałość, powierzchnia, barwa, reagowanie na światło wywołują w nas zupełnie określone uczucia siły, odporności, jasności, twardości lub miękkości, ciepłoty lub zimna, sztywności lub podatności, elastyczności lub kruchości. Te uczucia, wynikłe z samego widoku kamienia, drzewa, metalu, skóry, gliny, szkła, kości słoniowej i t. d. winny być punktem wyjścia dla artystycznego ukształtowania dzieł. Drzewo ma inną strukturę niż kamień, dlatego też nie można drewnianych kształtów kopiować w kamieniu. Wrażenie znikłoby zupełnie. Co tam wydaje się charakterystycznym, tu sprawia wrażenie zupełnie niestylowości. Tak samo, gdy kopujemy kształty metalowe w glinie, lub przedmioty ze szlachetnych kruszców naśladujemy w zwykłych metalach. Każdy metal ma właściwą sobie mowę kształtów i tylko gdy swym językiem przemawia, jest w stanie nas zadowolić. O ile wyżej stałaby rzeźba w marmurze, gdyby rzeźbiarze zarazem umieli technicznie opanować swój materiał; większość jednak zna materiał zbyt mało i dlatego nie tworzy bezpośrednio z marmuru. Rozumie się samo przez się, że rzemieślnik znać musi technologiczne właściwości swego materiału i że dopiero na podstawie tych wiadomości może stworzyć rzecz trwałą, użyteczną i dobrze zrobioną. Stolarz np. nieznający dokładnie drzewa, jego skłonności do schnięcia i łamania się, jego giętkości i przydatności do bajcu i politory, nigdy nie zdoła skonstruować dobrego sprzętu.

(C. d. n.)

Esperanto

Upraszam wszystkich interesujących się językiem międzynarodowym „Esperanto“, którzyby zechcieli przystąpić do organizującego się klubu Esperantystów, by podali swe adresy (kartką korespondencyjną) wprost do mnie lub do „Redakcyi Przemysłowca“ we Lwowie.

Witold Skalski.

Lwów, Mochnackiego 26.

Kronika techniczno-przemysłowa

Najwyższy żar chemiczny. Dotychczas za najwyższą temperaturę, jaką można otrzymać w drodze chemicznej, czyli krócej — najwyższy żar chemiczny, uchodziła temperatura wodoru, płonącego w tlenie. Wedle szacowań przybliżonych, wynosi ona około 2.500°C. Gdy zależało na ogrzaniu jeszcze silniejszym, trzeba było się uciekać do łuku elektrycznego, którego temperaturę oceniają fizycy na 3.500—4.000°.

Węgiel płonący w atmosferze czystego tlenu, daje żar podobny, jak płomień wodorotlenowy, czyli ustępuje również źródłu czysto-fizycznemu — łukowi volty.

Olśniewający blask światła magnezowego, tj. magnezu metalicznego, w postaci taśmy lub proszku płonącego w powietrzu, oddawna kazał się domyślać bardzo wysokiej temperatury w tej reakcji. Zwłaszcza proszek magnezu, zmieszany z materią bogatą w tlen, jak chloran lub nadmanganian potasowy, daje światło rażące skutkiem gwałtownego wytworzenia wielkiej ilości ciepła w małej masie.

Nie tak dawno poznano, że magnez nie jest bynajmniej osobiwością w tym względzie, że inne metale, zwłaszcza glin, spalają się równie gwałtownie, równie świetnie. O cynku wiedzą to oddawna nietylko uczeni, ale i rzemieślnicy, np. w odlewniach mosiądzu; spalanie żelaza w tlenie stanowi klasyczne i efektowne doświadczenie chemiczne.

Dotychczas jednak od lat kilku wyszły z murów pracowni tak zwane *termity*, proszki zapalne, wytwarzające żar bardzo silny; w działaniu przypominają one znany fotografom „błyskawiczny“ proszek magnezowy.

Zasługa technicznego spożytkowania termitów należy się Niemcom, gdzie powstała przed paru laty spółka w celu eksploatacyi odkrycia.

Owo „Allgemeine (!) Thermit-Gesellschaft w Essen-Ruhr, którego twórcą jest dr. Hans Goldschmidt, wyrabia gotową mieszaninę glino-żelazową, z której po zapaleniu powstaje czyste żelazo i tlenek glinowy, korund sztuczny.

Dość zapalić proszek termitu, by rozżarzył się on w całej masie, żelazo się wytapia czyste, bez domieszki węgla (jak w procesach hutniczych), a na nim pływa skorupa korundu. Temperatura dochodzi 3000°C.

Tygiel do stapiania termitu składa się z blachy żelaznej, wyłożonej wewnątrz magnezją. Jako zapal służy mieszanina dwutlenku barowego z glinem. Po

W. Primus i S. Jglicki

Lwów, ul. Jagiellońska 1. 12.

Materie na meble, portiere, firanki, story, dywany, chodniki. Meble do salonów, jadalń, sypialń i t. p.

Tapety.

Własna pracownia tapicerska.

przetopieniu otrzymuje się mniej więcej tyleż żelaza co i żużla glinowego. Najdogodniej wylewać żelazo przez otwór, zrobiony w dnie tygla, a zamykany blaszką żelazną, zawartą w azbeście.

Z takiego tygla w parę minut odlewa się przedmioty żelazne, ważące po kilka i kilkanaście kilogramów.

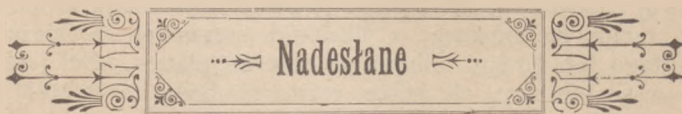
Miejska fabryka kompostu. Galicyjskie Towarzystwo gospodarskie wniosło do reprezentacji miasta memoriał, zalecający założenie miejskiej fabryki kompostu, t. j. sztucznego nawozu z odpadków śmieci i nieczystości kanałowych. Memoriał wykazuje przykłami korzyści takiego spożytkowania odpadków. W Holandyi miasta Emden i Gröningen urządziły od dawna sztuczne składy odpadków, w których odbywa się gnicie i fermentacja, przygotowujące materiały do kompostu. Gröningen, miasto liczące 42.000 mieszkańców, miało przed kilkunastu laty z tego „brudnego“ źródła do 90.000 k. czystego dochodu rocznie. Licząc analogicznie, mógłby Lwów spodziewać się dochodu 330 do 380 tysięcy koron.

Dla Lwowa, wielce korzystną jest okoliczność, że te niedaleko pokłady torfu użyteczne dla fabryki kompostu.

Zużytkowanie azotu powietrza. O nowej metodzie w tym względzie i wynikach własnych doświadczeń z danym środkiem zdawał niedawno sprawę przed akademią paryską p. Schloesing-syn. Powstał mianowicie w Norwegii już odpowiedni przemysł, który, korzystając z nieprzebranych źródeł azotu atmosfery, ma na celu produkcję kwasu azotowego przy pomocy prądu elektrycznego metodą Birkelanda i Eyde'a. Powstają przytem, jako produkty dodatkowe fabrykacji, sole azotowe, w szczególności azotany i azotyny wapniowe, tak tani, że mogą być używane w rolnictwie do celów nawozowych. Przypuszczając, że azotyn wapniowy nie będzie mógł w tym wypadku liczyć na zastosowanie, przerażano go na azotan. Doświadczenia nawozowe Schloesinga dowiodły wysokiej wartości tych soli, bez względu na to, czy użyto azotanu, czy azotynu, względnie mieszaniny obu. Saletra chilijska zyskała nowego konkurenta; konkurencja ta zresztą nie będzie już trwała długo, skoro, jak wiadomo, pokłady saletry chilijskiej są na wyczerpaniu.

Wyścigi na maszynach do pisania urządzono niedawno w Nowym Yorku. Zdobywca pierwszej nagrody odbił w ciągu pół godziny 2099 słów, a zatem przeciętnie 70 słów na minutę, t. j. tyle, ile mniej więcej może napisać w tym samym czasie stenograf.

Dyktat odczytywano szampionowi z książki. Inni współubiegający się dostąpili tej samej, co i pierwszy z nich chyżości, ale w odbitkach znalazły się błędy. Za każdy błąd odliczono po pięć słów. Nagrodę 600 koron otrzymała miss Mary Carrington, uchodząca za najlepszą ze wszystkich amerykańskich kopistek. Odbiła ona w ciągu godziny 3700 wyrazów, przyczem nadmienić należy, że podczas pracy miała zasłonięte oczy, a w odbitce nie znaleziono ani jednego błędu. W konkursie niewidomych, uczestniczyło z powodzeniem 40 panien. Wkrótce ma być urządzony w Londynie międzynarodowy turniej kopistów, połączony z wystawą różnych aparatów i rekwizytów biurowych.

Nadesłane katalogi. Firma „E. Gieldziński, fabryka kolei wąskotorowych i lokomotyw“, posiadająca zastępstwo we Lwowie, przesyła nam katalog polski kolejek wąskotorowych, będących dzisiaj bardzo ważnym środkiem przewozowym w cegielniach, kamieniołomach, wapiennikach, fabrykach cementu i t. p. W katalogu tym mamy podane w doskonałych ilustracjach i w opisach wszelkie części składowe toru i urządzeń kolejowych od szyn do lokomotywy, a nadto ilustracje kompletnych urządzeń, pomiędzy którymi zwraca uwagę kolejka do przewozu cegły wypalanej na przystań rzeczną, droga żelazna pochylni do przewozu cegły w cegielniach, kolejka wisząca do przewozu dachówek, elektryczna droga żelazna w fabryce cementu i kilka kolejek w zastosowaniu do kamieniołomów.

„Towarzystwo polskich techników Vistula“ w Mittweidzie udziela interesowanym wszelkich informacji, dotyczących się tutejszej „Techniki“. Adres: Tow. polskie „Vistula“ w Mittweidzie (Saksonia). Lokal „Pension-Elektra“

Za Tow. „Vistula“
W. Dziaczkowski.

WP. Polman w Rijowie. Odpowiedź damy później.

WP. Z. Krasieński w Bolechowie. Odpowiemy w dalszym ciągu po bliższej informacji.

WP. Iwański w Starym Samborze. W polskim języku niema — z niemieckich polecamy katalog: Technische Werke aus dem Verlage von J. Springer, Berlin N. Monbijonplatz 3. Katalog ten otrzymać można z zaznaczeniem dzieł potrzebnych.

WP. Samarzewski w Kr. Racie. Proszę się zwrócić do Spółki wyrobów szkolnych, Lwów, Pańska.

WP. S. G. w Czańcu. Fabryk do wyrobów pończoszarskich jest niewiele w państwie austriackim, podajemy następujące: Wien XV Hackengasse, Gottfried Schnabel — Böhmisch Kamnitz, Czechy, Worm & Wagner. — Warmsdorf, Czechy, Otto Petschke & Comp. Nordböhmische Strick und Werkzeug Maschinenfabrik.

Z przedziałni: Georgswalde, Czechy, Nordböhmische Webstuhl Fabrik, C. A. Roscher. — Bielsko, Śląsk, G. Josephy Spadkobiercy. — Asch, Czechy, Chr. Fleissner. — Tiefenbach poczta Tiefenbach Dessendorf, Czechy, Anton John. — Reichenberg, Czechy, A. Herknerns Söhne. — Jagendorf, Śląsk, A. Hohlbaum & C. Harzdorf, poczta Reichenberg, Czechy, Otto Müller. — Gross Heilendorf, Morawa, J. Veczer & Sohn.

Wszystkie te fabryki wyjęte są z austriackiej księgi adresowej — przysłać na żądanie prospekty.

WP. Krawowski w Kołomyi. Podajemy fabryki czcionek: Wien XVI Hippgasse 8-13, Brüder Schwab. — Wien V Griesgasse 10, J. H. Rust et Comp. — Wien VI, Obere Donaustrasse 59, Józef Pollak. — Wien VII, Hermannsgasse 22, A. Meier & Schleicher. Wien IX, Lazarethgasse 19, J. Gawlitza. — Wien VI/2, Millergasse 23, Karl Brendler & Söhne. — Wien IX, Berggasse 31, I-te Wiener Zeitungsgesellschaft. — Cieszyn, Śląsk, Karol Prochaska. — Gratz, »Leykam Druckerei und Verlags-Aktiengesellschaft«.

WP. Piotr Jackowski. Stanisławów. Dziękujemy za życzliwość — myśli te Szanownego Pana zużytkujemy przy sposobności w łamach pisma.

WP. S. G. Pomysł Szan. Pana dotyczący ogrzewania mieszkań zapomocą elektryczności byłby w praktyce stanowczo za kosztowny, co zaś do jego skuteczności, na to trzeba prób z aparatem tym, dość skomplikowanym.

WP. A. H. Szajna, Jasło. W sprawie takiej »Szkółki rzemieślniczej« proszę zwrócić się wprost do sekretarza »Krajowej Komisji przemysłowej« WP. Starkla — otrzyma Szan. Pan wszelkie wyjaśnienia. Pański przepis umieścimy w następnym numerze bardzo chętnie.

Marcin PRUGAR i syn

PAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego I. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby
po cenach najniższych. 4

Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi skutecznie się w jak
najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorzysy wszelkie i przedmiary bezpłatnie. 56

Pierwsze przedsiębiorstwo wiertnicze

72 **Inż. Z. STYBER** 15
i J. ZEITLEBEN 26

w Starym Zagórze.

przeprowadza badanie pokładów pod względem tektonicznym i geologicznym, sondowanie terenów pod budowę mostów i gmachów — wiercenia za wodą, naftą i pokładami mineralnymi z dobywaniem rdzenia; dalej wszelkie roboty wchodzące w zakres studniarstwa.

„Świat kobiecy“

Tygodnik poświęcony wszelkim gałęziom pracy kobiecej, literaturze, sztuce i gospodarstwu.

Organ Zjednoczonego Koła Ziemianek wychodzi od 1-go stycznia 1905 przy udziale pierwszorzędných sił literackich i zawodowych i obejmuje całokształt pracy kobiecej zarówno w zakresie społecznym, jak wychowawczym i ekonomicznym.

Ostatnie humery zawierają:

Wzór polskiego stroju kobiecego, nagrodzony II. nagrodą na konkursie „Świata kobiecego“, zaprojektowany przez panie A. Gawlikowską i K. Bierkowską.

Felietony: K. Laskowskiego (Ela).

Artykuły: pp. Daszyńskiej-Golińskiej, K. Godlewskiej, A. Jałowieckiej, E. Jan-kowskiego, wiersz M. Konopnickiej, praca M. Karczewskiej, M. Kretkowskiej, J. Okszy (Kisielewskiej), W. Szukiewicza i t. d.

W tece mamy obszerniejszą pracę znakomitego hodowcy drobiu K. Szenfelda, Podręcznik dla zbierających zioła lekarskie przez najlepszego obecnie znawcę tego przedmiotu J. Biegańskiego, dalszy ciąg cyklu „Estetyka życia codziennego“ przez M. Gerson-Dąbrowską, prace o „Reformie Szkolnej“ J. Okszy i wiele innych.

Prenumerata wynosi:

W Warszawie rocznie 5 r. na prow. 6 r., w Galicyi 16 koron, w Poznańskim 14 M.

Już opuściła prasę

Księga adresowa m. Lwowa

na rok 1906 (rocznik X).

Rozdział XI. zawiera najnowszы wykaz właścicieli realności w porządku alfabetycznym, podług ulic i placów.

Cena egzemplarza 5 koron.

ZAKŁAD ARTY-14
STYCZNY

Leona Appla

Lwów, — Pasaż Hausmana

26 poleca swoje wyroby: 15

szyby trawione do okien kościołów, klatek schodowych i t. p., szyldy i tablice lane, z metali, lakiernictwo galant. i budowlane, tablice szklane, mosiężne i t. p. 65

— Cenniki, kosztorysy, bezpłatnie. —

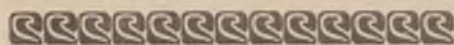

ukończony technik wladający polskim, francuskim i angielskim językiem poszukuje zajęcia zaraz w biurze technicznym lub u pp. inżynierów i architektów. Bliższa wiadomość dla F. w Redakcyi Przemysłowca.

Spólników

z łącznym kapitałem do K 100.000 poszukuje przedsiębiorstwo fabryczne dobrze rozwijające się do rozszerzenia fabryki.

— Zgłoszenia pod „FABRYKA“ Kraków poste-restante. —

Artyst. zakład rytowniczy MAKSA GLASERMANA

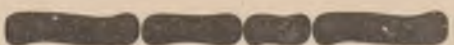
23 Lwów, ul. Sykstuska 1. 17

wykonuje gustownie i tanio:

stampilie kauczukowe
i metalowe, tablice i na-
pisy z metalu lane i mo-
siężne grawirowane,
numeratory i stemple
datowe, marki pieczęt-
kowe, odznaki dla stra-
ży, obcęg i do plomb
i t. p.

14 Kosztorysy bezpłatnie. 65

24 14 Patenty

na wynalazki, ochronę modeli, ma-
rek fabr. i t. d. wyjednywa czynne
od r. 1882

BIURO PATENTOWE

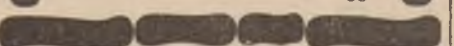
**Włodarkiewicz
& Sieklucki - -**

Warszawa, Włodzimierska 16.

Własne warsztaty mechaniczne.
Stały Reprezen. w Petersburgu.

Wynalazki Biuro same nabywa lub
pośredniczy w ich eksploatacyi.

65

36 Pierwsza 5 Krajowa Fabryka wyrobów masarskich

A. Finkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowskich 1. 2.

poleca swe znane wyroby

wędlin, salami i t. d. 57

Pierwszy krajowy
zakład art. graficzny
**ELEKTRYCZNIE
URZĄDZONY**

M. HEGEDÜS
LWÓW
ul. Kopernika 8.

WYKONUJE
ARTYSTYCZNIE:
KUSZE DRUKARSKIE
WSZELKIEGO RODZAJU
DLA ILUSTRACJI KSIĄŻEK
DZIENNIKÓW CZASOPISM
ANONSÓW CENNIKÓW I T.

FOTOCYNOGRAFIA
AUTOTYPIA
CHROMOTYPIA
FOTOLITOGRAFIA
ŚWIATŁODRUK

ZAKŁAD ART. FOTOGRAFICZNY
"SECESSION"
LWÓW
ul. Kopernika 8.

POWIEKSZENIA DO NATURALNEJ WIELKOŚCI PO NAJNIŻSZYCH CENACH
KUSZE PRZECHOWUJĄ SIĘ NAŚLADOWNICTWO ZASTRZEŻONE.

Oleje cylindrowe
i Maszynowe

w najlepszych jakościach

poleca

Fabryka nafty Fibicha i Stawiarskiego

30 KROSNO. 81

W niedzielę i święta
dwa przedstawienia.

„Colosseum“

Hermanów

Największy Teatr Rozmaitości

codziennie przedstawienia
pierwszorzędnych atrakcyi.

Początek punktualnie o g. 8. wiecz.

Bilety wcześniej do na-
bycia w biurze Płohna,
ul. Karola Ludwika 9.

Polak

z praktyką biurową,
poszukuje jakiegokol-
wiek zajęcia — także
na wyjazd.

Post. rest. gł. poczta
„Rajmund 22“.

Pracownia rusznikarska

**SZADKOWSKI
i KOPCZYŃSKI**

we LWOWIE, pl. Bernardyński 1. 3

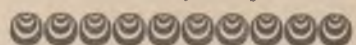
poleca

BROŃ MYŚLIWSKA

własnego wyrobu

dokładnie uregulowaną i wy-
próbowaną.

Wszelkie reperacye z prowincyi
uskutecznia się natychmiast.

30 47

Patenty

na WYNALAZKI WYJEDNYWA

inż. St. Dzbański

Wiedeń, Sindengasse Nr. 2.

Międzynarodowe biuro
patentowe. 65

Mąż liczy lat 58, żona 26, dziecko
2 lata, a przyjacieli domu 30 lat.
Pytanie: Ile lat miał ojciec w dniu
urodzin dziecka?

Skład

maszyn do szycia, ro-
werów i gramofonów
w większem mieście
wincjonalnem poszuku-
je zdolnego ajenta pod
korzystnymi warunka-
mi. Bliższa wiadomość
w Administracyi „Prze-
mysłowca“.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

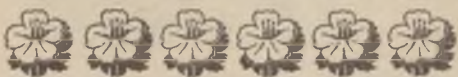

Poco kupować za granicą? Czy ma Pan piasek?

Dostanie Pan wszystkie maszyny i formy do wyrobów cementowych jak: prasy, stoły do wyrobu dachówek, podkładki prasowane i lane, matryce i szablony, formy do rur, farby, olej, młynki do mieszania farb z cementem, oraz podanie sposobu fabrykacji i t. d. we **Fabryce maszyn JANA ENDLERA** (istniejącej już od lat 20-tu) obecnie w Pfaffstätt obok Wiednia nad Kanałem Nr. 106. Wszystkie podane formy są na składzie, które wraz z maszynowym urządzeniem w ruchu można oglądać w każdym czasie.

49—61

Juliusz Overhoff we Wiedniu
wykonuje

Aparaty do czyszczenia wody, patent Dervaux-Relsert, Filtry do wody — patent Reissert. Urządzenia do chłodzenia wody — patent Overhoff-Collaut.

Wyłączne zastępstwo na Galicję i Bukowinę posiada

J. Szaynok

biuro techniczne i fabryka maszyn w Rzeszowie.

KOLEJKA

wązkotorowa

3.400 blęż. mtr. szyn, 18 wózków, kilka zwrotnic i tarcz obr. w używanym lecz zupełnie dobrym stanie (także częściowo) tanio do sprzedania. — Zgłoszenia pod „KOLEJKA“ do Administracji „Przemysłowca“.

— Wczoraj nie było spirytusu do lampki, więc... więc, proszę pana, wziąłem trochę koniaku.

— Mam nadzieję, że bądź co bądź — niewiele?

— Jeden łyk tylko — jak Boga Kocham!

! Zdolny egzaminowany maszynista z dobrymi świadectwami, obznajomiony z maszynami wszelkiego rodzaju, z powodu śmierci właściciela poszukuje miejsca zaraz lub 1. kwietnia. Łaskawe zgłoszenia: Antoni Wilichowski, Tarnopol, Zagrobele. !

Karol Hornung

Lwów, Szpitalna 40.

Telefon nr. 353.

Parowa fabryka stolarska

wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w miejscu jak i na prowincję po umiarkowanych cenach.

14

Pierwsza fabryka krajowa!

Kółków amerykańskich do butów

M. TEITELBAUM — Lwów, Źródlana 9 a.

Wysyła w żądanym wyborze na zamówienie w paczkach 5 kilogramów wszędzie na prowincję.

!!Zwraca się uwagę szewców!!

Wyrób pierwszorzędnej jakości, najnowszymi maszynami — zakład rozszerzony.

Wązkotorowe koleje

polne, leśne i do celów przemysłowych
buduje i dostarcza

firma E. Giełdziński

Lwów, Jagiellońska 3.

14

MASARNIA

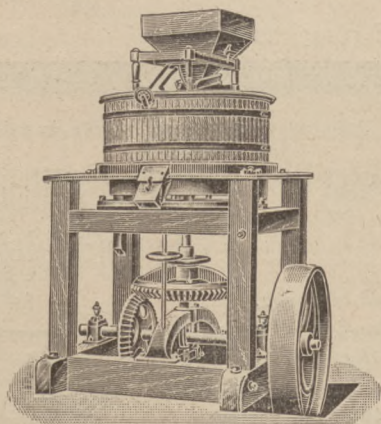
32

Franciszka Ichniowskiego

we Lwowie ul. Batorego 4. obok Wgo Soleckiego

poleca szynki uznane ogólnie za najlepsze w smaku oraz wszelkie inne wędliny, niezrównanej dobroci również wielki zapas smalcu i słoniny.

85

31

Młyny

poruszane motorami wodnymi, parowymi i ssąco gazowymi

urządza fabryka maszyn

J. SZAYNOK

w Rzeszowie.

można zarobić spruwając

Przepisy

do fabrykacji przetworów chemiczno-technicznych, kosmetyków, środków leczniczych itp.

z laboratorium chemiczn.

Dr. chem. DAVIDSOHN

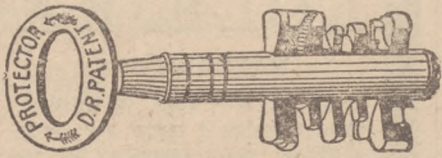
et Dr. med. FRIEDMANN

Berlin Nr. 74. Friedrichstr. 131 D.

Proszę żądać ofert. — Korespondencja polska.

Wiele pieniędzy!

Wiele pieniędzy!

Jedynę zastępczo i skład na Lwów
Leopold Herrmann
 ul. Grodecka l. 14 a.

Cudem techniki

nazywają fachowcy **patentowany zamek Protektor**
 w który zaopatruje swe ogniotrwałe i pewne przed włamaniem

Kasy HESKY S. Wertheimer

Fabryka: Wiedeń XVII/3.

Nieźrównane kasy najnowszej konstrukcji. — Tanie ceny fabryczne.

Spółka kredytowa budowniczych

stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką
 we Lwowie ul. Hetmańska l. 12. p. 1.

Dostarcza swoim członkom wszelkich materiałów budowlanych wagonowo i w różnych ilościach jako to: Wapno, cegłę, cement, gips, wapno hydr., drzewo budulcowe, żelazo, blachę, piece kaitowe, cegłę i glinę ogniotrwałą, płytki kamionkowe, cementowe wyroby, asfaltowe wyroby, kamień tarnopolski, trembowelski, polański i demiański, patent. drzwiczki kominowe i wentylacje, powielacze ciepła do pieców oszczędzające 50% paliwa, płyty słomiane i gipsowe, posadzki deszczukowe i ksyolitowe nieprzemakalne i t. d. Udziela kredytów na weksle, skrypta dłużne, hipoteki, cesye i t. d. składa za swych członków kaucye budowlane. Przyjmuje wkładki oszczędności na 4 1/2 %.

Od udziałów płaci dywidendę; dotychczas płaciła zawsze 5%. Z czystych zysków tworzy fundusz zaopatrzenia dla wdów i sierót po członkach. Statuty, wszelkie ceny i wyjaśnienia udziela zawsze najchętniej

Zarząd.

Splaty 26

częściowe!

Dozwolone także osobom z prowincji za poprzedniem ustnem lub listownem porozumieniem się.

**Bezsprzecznie
 największy
 wybór!**

Renomowana i powszechnie znana firma

Dom towarowy „Au Louvre“

we Lwowie, ul. Sykstuska l. 6 a (Pasaż Hausmana)

poleca swój obfity i bogato zaopatrzony skład wszelkich możliwych gatunków dywanów (także kościelnych i przed ołtarze) dywaników, portyer, franek, chodników, kap na stoły i łóżka, cerat, linoleum, kolder, koców, der na konie oraz wszystkich innych przedmiotów dekoracyjnych po nader niskich cenach konkurencyjnych,

Na żądanie wysyłamy na prowincję darmo i oplatnie nasze bogato ilustrowane cenniki, w których są opisane także towary lniane i bawelniane, bielizna męska i damska, szyfony, płótna, bielizna stołowa i inne ważne artykuły, w zakres domowego gospodarstwa wchodzące. Zlecenia z prowincji załatwia się odwrotnie.

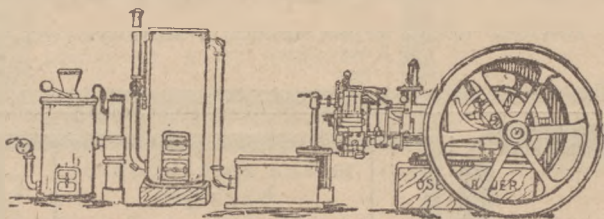
By ująć pomyłkom, prosimy na nasz adres dokładnie zważać.

Z poważaniem Zarząd firmy:

Dom towarowy „Au Louvre“

Lwów, Sykstuska 6 a.

6

Skład motorów wybuchowych

URZĄDZEŃ MŁYNÓW i FABRYK

39

Leon Keller, Lwów, Grodecka 35.

Kosztorysy i plany na żądanie.

40

Goleszowska fabryka
cementu portlandzkiego
Goleszów

(stacja kolei, poczta i telegraf na miejscu).

Roczna produkcja 1,200.000 — 1,500.000 etn. metr. portland-cementu.

Zawsze jednostajny — pierwszej jakości — najprzedniejszej mialkości.

7

Przewyższa znacznie przepisy normowane przez Stow. austriackich inżynierów i architektów.

58

SPECYALNOŚĆ: cement do wyrobu posadzek i kamienia sztucznego rur i dachówek cementowych.

Podgórze-Bonarka

(pod Krakowem).

10 FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

14 poleca swój produkt najprzedniejszej jakości.

65

WODOCIĄGI

dla miast, miasteczek, gmachów publicznych

projektuje i wykonuje firma

August Löw i Sp.

LWÓW, ul. Kołłątaja 1. 6.

Adres telegramów: „KALORYA“ — LWÓW.

Ogrzewanie centralne

wszelkich systemów

Łaźnie, łazienki, pralnie, suszarnie, wszelkie urządzenia mechaniczne. Poszukiwanie i uchwycenie źródeł, wiercenie studzien, ustawianie pomp. Instalacje domowe z łazienkami i kłozetami.

Generalne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny patentów. Łazienek szafkowych „The Elkay Syndicate“ w Londynie. (w)

12 Krajowy Związek Przemysłowy 15

AGENCYA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO

we Lwowie, ulica Chorążczyzny 1. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, Hotel Georgea, — w Krakowie, Rynek główny 1. 20, w Nowym Sączu, ul. Krakowska 1 7 — w Przemyśle, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, drelieky, barekany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przem. tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestiach rodzimego wytwórstwa i handlu. 65

JÓZEF GORECKI

Fabryka siatek, mebli, konstrukcyi żelaznych i wyrobów ornam. kutych

W KRAKOWIE,

ul. św. Wawrzyńca 1. 26. — Telefon Nr. 277.

Magazyn: ul. Starowiślna 1. 44 (parter).

wykonuje wszelkie roboty ornamentalne, kute, konstrukcyjne budowlane i plecionki z drutu, drutowe kraty do ogrodzenia ogrodów, lasów, podworców, zwierzyńców itp. słatki do przesypywania piasku i ochronne do okien, łózka żelazne zwykłe i angielskie z materacami sprężynowymi oraz wkłady sprężynowe do łóżek drewnianych. — Drut kołczasty i »Wzdętochrony« do ratowania koniczyń wzdętego bydła. — Ceny przystępne kosztorysowe. — Termin ściśle zachowany. — Cenniki na żądanie darmo i opł.

Adres telegramów:

JÓZEF GORECKI - KRAKÓW.

15

1 Architekci

J. SOSNOWSKI & A. ZACHARIEWICZ

krajowe przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych konstruujące ogniotrwałe, żelazno-betonowe - - - -

(BÉTONS ARMÉS)

Systemu Hennebique.

EXPOSITION UNIVERSELE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa we

Lwowie 1902

zaszczytne uznanie.

STROPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, KANALIZACYE, ZBIORNIKI, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BETONOWE i t. p.

Wstępne projekta i przedmiary bezpłatnie.

Lwów, ul. Na Błonie 3.

FILIA

Kraków, ul. Szpitalna 17.

Telefon 470. 65

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

16

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych,
domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. Wiercenie studzien. Ustawianie pomp.
Instalacje domowe z klozetami, łazienkami itd.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków, ul. Kolejowa l. 18.

Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

65

Centralne

14

Ogrzewanie

wszelkich systemów

I WENTYLACYE

Łaznie, Mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

Oryginalne

17

SINGER

Patrz na
markę fabryczną.

*Maszyny -
- - do szycia*

Singer Comp. Tow. akc. Maszyny do szycia

Lwów, ul. Sykstuska 6.

E. HAUSMANN

Lwów, Pasaż Hausmana 6.

20

Telefon 303.

23

Pierwsze krajowe zakłady dla wszelkich urządzeń elektrycznych. Największe składy wszelkich materiałów instalacyjnych, aparatów i t. d.

Światło — Przenoszenia siły — Telefony — Gromochrony — Sygnały — Instrumenty — Akumulatory —
Baterye — Łatarki — Świeczniki.

74

KOSZTORYSY GRATIS I FRANKO.

BRACIA

RZĘDOWSCY

8 BIURO ELEKTROTECHNICZNE 20

Lwów ul. Sykstuska 16. i ul. Balonowa 12.

Krajowy zakład dla budowy
wszelkich urządzeń elektrycznych. Własne warsztaty.

**NAJWIĘKSZE SKŁADY
WSZELKICH ARTYKUŁÓW
ELEKTROTECHNICZNYCH.**

Polecają żarówki tańsze
zużywające 50% mniej
prądu.

Kosztorysy bezpłatnie.

BLASK

KRAJOWA FABRYKA CZERNIDŁA
i SMARÓW inż. WŁADYSŁAWA
BIECHOŃSKIEGO w JASLE poleca:

Waseline żółtą i czarną naturalną

najlepszy środek do czyszczenia i konserwowania skór, uprząży, metali etc.,
w puszkach blaszanych po 1 i 5 kg., w beczkach po 25, 50, 100 i 200 kg.

Tłuszcz Tovoot

Jedyny stały smar do maszyn po raz pierwszy w kraju wyrabiany, przewyższający swoją smarnością i wydatnością wszelkie podobne wyroby zagraniczne. W puszkach blaszanych 5 kg. W beczkach po 25, 50, 100 i 200 kg.

Wyłączne zastępstwo: K. Medveczky Biuro handlowo-komisowe, Lwów. Szeptyckich 14.

Filie i składy: Borysław i Zagórz.

HENRYK EBER

Lwów, plac Smolki l. 3.

Skład materiałów budowlanych

jakoto: Portland-cementu, wapna palonego i hydraulicznego, gipsu, smoły, karbolineum, rur betonowych i kamionkowych, posadzek cementowych i szkieletowych, oraz wszelkich innych materiałów budowlanych.

Przedsiębiorstwo techniczne

dla urządzeń wodociągów, kanalizacji, pokryć dachów dachówką, papą i łupkiem, dla wszelkich robót betonowych i asfaltowych, dla układania posadzek i wykładania ścian płytkami porcelanowymi itd.

Kowoc! Podłogi ksenon asbestowe bez fug. — Cenniki i wzory gratis.

Skład maszyn do szycia, rowerów, gramofonów oraz zegarków złotych, srebrnych i towarów jubilerskich. **Józef Becher w Stryju.**